

UZASADNIENIE

Plan zadań ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 jest dokumentem planistycznym sporządzanym przez sprawującego nadzór nad obszarem na okres 10 lat, w celu ochrony przedmiotów ochrony znajdujących się w jego obrębie. Na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, zawierający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ww. ustawy. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 położonego na terenie więcej niż jednego województwa zgodnie z art. 28 ust. 8 ww. ustawy ustanawiają wspólnie, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na których obszarze działania znajdują się części tego obszaru. Projekt PZO sporządzono uwzględniając treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.).

W granicach obszaru znajduje się pięć rezerwatów przyrody, posiadających plany ochrony uwzględniające zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Są to: „Bagna nad Stążką”, „Bór Chrobotkowy”, „Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego”, „Krzywe Koło w Pętli Wdy” oraz „Miedzno”. Na ich terenie obowiązują następujące zarządzenia w tej sprawie:

- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Bagna nad Stążką” ustanowiony zarządzeniem nr 19/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3391),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Bór Chrobotkowy” ustanowiony zarządzeniem nr 15/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 1 lipca 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 169, poz. 3818),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego” ustanowiony zarządzeniem nr 22/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3394),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Krzywe Koło w Pętli Wdy” ustanowiony zarządzeniem nr 3/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 20 stycznia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 837),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Miedzno” ustanowiony zarządzeniem nr 0210/19/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 2699, z 2014 r. poz. 2093).

W związku z powyższym wyłączono powierzchnię ww. rezerwatów z zakresu PZO. Teren objęty PZO obejmuje 321800,53 ha.

Teren, na którym znajduje się obszar Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 stanowi w większości własność Skarbu Państwa, w zarządzie Lasów Państwowych:

- RDLP Gdańsk – Nadleśnictwa: Lipusz, Kościerzyna, Kaliska i Lubichowo.
- RDLP Szczecinek – Nadleśnictwa: Bytów, Osusznica i Człuchów,
- RDLP Toruń – Nadleśnictwa: Przymuszewo, Czersk, Rytel, Woziwoda, Tuchola, Zamrzenica, Trzebciny, Osie i Dąbrowa.

Pod względem administracyjnym położony jest w:

- woj. pomorskim: pow. bytowski: gm. Lipnica, Studzienice, Parchowo, Bytów, pow. kościerski: gm. Lipusz, Kościerzyna, Dziemiany, Karsin, Stara Kiszewa, pow. chojnicki: gm. Brusy, Chojnice, Czersk, Konarzyny, pow. starogardzki: gm. Zblewo, Kaliska, Czarna Woda, Osieczna, Lubichowo, Osiek, Skórcz gmina miejska, Skórcz gmina wiejska, Smętowo Graniczne,
- woj. kujawsko-pomorskim: pow. świecki: gm. Lniano, Drzycim, Osie, Jeżewo, Warlubie, Nowe, pow. tucholski: gm. Tuchola, Śliwice, Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Kęsowo.

Przedmiotami ochrony w obszarze są następujące gatunki ptaków: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutes*, bocian czarny *Ciconia nigra*, bocian biały *Ciconia ciconia*, łabędź krzykliwy *Cygnus Cygnus*, podgorzałka *Aythya nyroca*, trzmielojad *Pernis apivorus*, kania czarna *Milvus migrant*, kania ruda *Milvus milvus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, rybołów *Pandion haliaetus*, derkacz *Crex crex*, żuraw *Grus grus*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, puchacz *Bubo bubo*, włośchatka *Aegolius funereus*, lelek *Caprimulgus europaeus*, zimorodek *Alcedo atthis*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, lerka *Lullula arborea*, perkozek *Tachybaptus ruficollis*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, czapla siwa *Ardea cinerea*, łabędź niemy *Cygnus olor*, gęgawa *Anser anser*, krakwa *Anas strepera*, cyraneczka *Anas crecca*, cyranka *Anas querquedula*, gągoł *Bucephala clangula*, szlachar *Mergus serrator*, nurogęś *Mergus merganser*, wodnik *Rallus aquaticus*, kokoszka *Gallinula chloropus*, kszyc *Gallinago gallinago*, samotnik *Tringa ochropus*, brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*, siniak *Columba oenas*, dudek *Upupa epops*, pliszka górską *Motacillacinerea*, kormoran czarny *Phalacrocorax carbo sinensis*

Ocena stanu ochrony i gatunków ptaków i ich siedlisk wykazała, że 28 znajduje się we właściwym stanie ochrony (FV). W niezadowolającym stanie ochrony (U1) znajduje się 7 gatunków, zaś w odniesieniu do pozostałych 8 gatunków brak jest danych.

Dla 37 gatunków stwierdzono na terenie obszaru zagrożenia istniejące. Dla części z nich udało się zaplanować działania ochronne.

Dla bąka zagrożenie istniejące stanowi turystyczne i rekreacyjne zagospodarowanie brzegów jezior, płoszenie i penetracja siedlisk przez ludzi, wycinanie i wypalanie szuwarów. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na zachowaniu szuwarów w rejonach występowania gatunku. Zidentyfikowano również jako zagrożenie dla tego gatunku drapieżnictwo głównie norki amerykańskiej. W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie

pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla bączka zagrożenie istniejące stanowi turystyczne i rekreacyjne zagospodarowanie brzegów jezior oraz płoszenie i penetracja siedlisk przez ludzi. W celu minimalizacji tych zagrożeń zaplanowano działanie polegające na zachowaniu szuwarów w rejonach występowania gatunku. Zidentyfikowano również jako zagrożenie dla tego gatunku drapieżnictwo głównie norki amerykańskiej. W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się natomiast do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla bociana czarnego zagrożenie istniejące stanowi niszczenie gniazd w wyniku czynników naturalnych: m.in. warunki meteorologiczne, jak wiatr o dużej prędkości, obłamanie konarów. Jest to zagrożenie naturalne, któremu nie da się zapobiec, dlatego nie zaproponowano tutaj żadnego działania.

Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest płoszenie i penetracja siedlisk przez ludzi. Bocian czarny jest gatunkiem, dla którego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 1348) tworzy się strefy ochrony. Tego typu działanie powinno w wystarczającym stopniu zabezpieczyć ten gatunek przed płoszeniem i penetracją siedlisk lęgowych gatunku, dlatego nie zaplanowano dodatkowych działań ochronnych dla tego gatunku.

Zidentyfikowano również jako zagrożenie dla tego gatunku sukcesję naturalną na śródleśnych terenach otwartych. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na utrzymaniu odpowiedniej struktury żerowisk poprzez zachowanie siedlisk gatunku położonych na trwałych użytkach zielonych oraz ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Działanie to zaplanowano na śródleśnych łąkach.

Dla bociana białego zagrożenie istniejące w województwie pomorskim stanowi zamiana użytków zielonych w pola orne. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na utrzymaniu odpowiedniej struktury żerowisk poprzez zachowanie siedlisk gatunku położonych na trwałych użytkach zielonych oraz ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.

Dla kani czarnej i kani rudej zagrożenie istniejące na terenie województwa pomorskiego stanowi utrata siedlisk w wyniku rozwoju turystyki i rekreacji nad jeziorami w pobliżu miejsc gniazdowania i żerowania. Dla gatunków tych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt tworzy się strefy ochrony. Tego typu działanie powinno w wystarczającym stopniu zabezpieczyć ten gatunek przed płoszeniem i penetracją siedlisk lęgowych, dlatego nie zaplanowano dodatkowych działań ochronnych dla tych gatunków.

Dla bielika nie zidentyfikowano zagrożeń istniejących.

Dla błotniaka stawowego zagrożenie istniejące stanowi zasypywanie śródpolnych oczek wodnych (dotyczy województwa pomorskiego). W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na zachowaniu szuwarów w rejonach występowania gatunku. Co prawda art. 25. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 z późn. zm.) zabrania niszczenia lub uszkodzenia brzegów śródlądowych wód powierzchniowych, tworzących brzeg wody oraz gruntów pod śródlądowymi wodami powierzchniowymi, a zgodnie z art. 191. kto niszczy lub uszkadza brzegi śródlądowych wód powierzchniowych oraz grunty pod śródlądowymi wodami powierzchniowymi - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, jednak przypadki takich działań są wciąż spotykane. Ponadto biorąc pod uwagę charakter siedlisk lęgowych gatunku (często płyty szuwarów bez widocznego lustra wody) uznano za zasadne wprowadzenie w PZO ww. działania.

Dla derkacza zagrożenie istniejące stanowią zbyt wczesne terminy koszenia łąk, zarastanie i zalesianie łąk i śródleśnych terenów otwartych, przekształcanie łąk i pastwisk w pola uprawne. W celu minimalizacji tych zagrożeń zaplanowano działania służące utrzymaniu odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych poprzez zachowanie siedlisk gatunku, położonych na trwałych użytkach zielonych oraz ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych oraz działania fakultatywne wskazujące właściwy sposób prowadzenia gospodarki rolnej na tych terenach.

Zidentyfikowano również jako zagrożenie dla tego gatunku presję drapieżników: lis, norka amerykańska, krukowate, koty domowe (dotyczy województwa pomorskiego); W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla żurawia zagrożenie istniejące stanowi zasypywanie śródpolnych oczek wodnych (dotyczy województwa pomorskiego). W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na zachowaniu szuwarów w rejonach występowania gatunku. Co prawda art.

25. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne zabrania niszczenia lub uszkodzenia brzegów śródlądowych wód powierzchniowych, tworzących brzeg wody oraz gruntów pod śródlądowymi wodami powierzchniowymi, a zgodnie z art. 191. kto niszczy lub uszkadza brzegi śródlądowych wód powierzchniowych oraz grunty pod śródlądowymi wodami powierzchniowymi - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, jednak przypadki takich działań są wciąż spotykane. Ponadto biorąc pod uwagę charakter siedlisk lęgowych gatunku (często płyty szuwarów bez widocznego lustra wody) uznano za zasadne wprowadzenie w PZO ww. działania.

Dla rybitwy rzecznej zagrożenie istniejące stanowi presja drapieżników: krukowatych, mew, norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji, RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla rybitwy białowąsej jedno z zagrożeń istniejących stanowi utrata siedlisk lęgowych w wyniku zarastania lustra wody w jeziorze Udzierz. Jest to zagrożenie naturalne, któremu nie da się zapobiec, dlatego nie zaproponowano tutaj żadnego działania. Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest presja drapieżników: krukowatych, mew, norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji, RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla rybitwy czarnej zagrożenie istniejące stanowi presja drapieżników: krukowatych, mew, norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej, lisa, jenota i szopa pracza w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia

właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie. Innego rodzaju zagrożeniem dla tego gatunku jest penetracja lęgówisk przez zwierzęta domowe (dotyczy województwa pomorskiego). Dla tego zagrożenia niemożliwe jest jednak zaplanowanie działania ochronnego.

Dla puchacza zagrożenie istniejące stanowi niepokojenie na stanowiskach lęgowych. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie służące ochronie stanowisk lęgowych poprzez planowanie obiektów infrastruktury turystycznej na szlakach turystycznych (np. wiaty, miejsca odpoczynku, parkingi), w odległości nie mniejszej niż 500 m od granicy stref ochronnych puchacza. Ponadto puchacz jest gatunkiem, dla którego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 1348) tworzy się strefy ochrony. Tego typu działanie powinno zabezpieczyć ten gatunek przed płoszeniem i penetracją siedlisk lęgowych gatunku.

Ponadto w celu utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działanie polegające na pozostawianiu w strefach ochronnych puchacza wykrotów i przewróconych drzew.

Dla włośchatki zagrożenie istniejące stanowi prowadzenie prac leśnych w pobliżu miejsc gniazdowania w sezonie lęgowym, powodujące niepokojenie ptaków na stanowiskach lęgowych oraz brak stref ochronnych wokół wszystkich stanowisk. Włośchatka jest gatunkiem, dla którego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 1348) tworzy się strefy ochrony. Tego typu działanie powinno w wystarczającym stopniu zabezpieczyć ten gatunek przed płoszeniem i penetracją siedlisk lęgowych gatunku, dlatego nie zaplanowano dodatkowych działań ochronnych dla tego gatunku w celu minimalizacji tego zagrożenia.

Ponadto w celu utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działania polegające na modyfikacji gospodarki leśnej.

Dla lelka nie stwierdzono zagrożeń istniejących.

Dla zimorodka zagrożenie istniejące stanowi turystyka wodna w szczególności kajakowa na ciekach w sezonie lęgowym (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających zagrożenie ze względu na brak możliwości limitowania tego typu aktywności na terenie obszarów Natura 2000 (brak możliwości formułowania zakazów).

Ponadto w celu utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działania służące ochronie siedlisk lęgowych poprzez utrzymanie naturalnego charakteru brzegów cieków i jezior, stanowiących istniejące i potencjalne miejsca lęgowe (wyrwy, podcięcia erozyjne, obrywy).

Dla dzięcioła czarnego zagrożenie istniejące stanowi prowadzenie prac leśnych w pobliżu miejsc gniazdowania w sezonie lęgowym. W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie ze względu na zmienność miejsc gniazdowania gatunku.

Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest zbyt mała ilość

starych drzewostanów. W celu minimalizacji zagrożenia i utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działania polegające na modyfikacji gospodarki leśnej, w tym polegające na pozostawieniu w ramach każdej rębni, na powierzchni manipulacyjnej nie mniej niż 5% powierzchni starodrzewu (drzewostanu macierzystego) wraz ze wszystkimi składnikami strukturalnymi (nienaruszone wszystkie warstwy) - co najmniej 5 arów.

Dla lerki nie stwierdzono zagrożeń istniejących.

Dla perkozka zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Kolejnym stwierdzonym w województwie pomorskim zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest niszczenie zbiorowisk szuwarowych wokół zbiorników wodnych. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na zachowaniu szuwarów w rejonach występowania gatunku.

Dla perkoza dwuczubego, czapli siwej i łabędzia niemego nie stwierdzono zagrożeń istniejących.

Dla gęgawy zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej i lisa (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej i lisa w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla krakwy zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony

wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla cyraneczki zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla cyranki zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla gągoła zagrożenie istniejące stanowi rozwój infrastruktury turystycznej nad brzegami jezior i rzek oraz zabudowa ich brzegów, rozwój ruchu turystycznego, w tym turystyki wodnej, a w szczególności kajakowej w okresie lęgowym (dotyczy województwa pomorskiego). W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie służące ochronie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie istniejącego użytkowania naturalnej roślinności brzegów jezior i rzek oraz lokalizowanie nowego zainwestowania w miejscach już przekształconych i zagospodarowanych.

Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Ponadto w celu utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działania polegające na modyfikacji gospodarki leśnej.

Nie stwierdzono zagrożeń istniejących dla szlachara.

Dla nurogęsi zagrożenie istniejące stanowi infrastruktura turystyczna nad brzegami jezior i rzek oraz zabudowa ich brzegów, rozwój ruchu turystycznego, w tym turystyki wodnej, a w szczególności kajakowej w okresie lęgowym (dotyczy województwa pomorskiego). W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie służące ochronie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie istniejącego użytkowania naturalnej roślinności brzegów jezior i rzek oraz lokalizowanie nowego zainwestowania w miejscach już przekształconych i zagospodarowanych.

Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Ponadto w celu utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych zaplanowano działania polegające na modyfikacji gospodarki leśnej.

Dla wodnika zagrożenie istniejące stanowi drapieżnictwo norki amerykańskiej (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla kokoszki nie stwierdzono zagrożeń istniejących.

Dla kszyka zagrożenie istniejące stanowi zaniechanie wykaszania łąk i ich zarastanie. W celu minimalizacji tego zagrożenia zaplanowano działanie polegające na zachowaniu siedlisk gatunku, położonych na trwałych użytkach zielonych oraz ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych oraz działania fakultatywne wskazujące właściwy sposób prowadzenia gospodarki rolnej na tych terenach.

Kolejnym stwierdzonym zagrożeniem istniejącym dla tego gatunku jest drapieżnictwo norki amerykańskiej i lisa (dotyczy województwa pomorskiego). W PZO nie zaproponowano działań ograniczających to zagrożenie. Natomiast w celu jego minimalizacji RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania norki amerykańskiej i lisa w planach łowieckich. Ponadto w załączniku 6 (wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000) umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

Dla samotnika, brodziec piskliwego, siniaka, dudka, pliszki górskiej i kormorana czarnego nie zidentyfikowano zagrożeń istniejących, jednakże dla dwóch gatunków: siniaka i dudka zaplanowano działania w celu utrzymania właściwego stanu ich ochrony. Zaplanowano zatem działania związane z utrzymaniem odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych. Dla siniaka są to działania polegające na modyfikacji gospodarki leśnej. Dla dudka natomiast działania polegające na pozostawianiu w zadrzewieniach śródpolnych, śródłąkowych i nadwodnych wszystkich drzew dziuplastych oraz zachowanie terenów otwartych.

Analiza dokumentów planistycznych, wykazała konieczność wprowadzenia zmian w ich zapisach w celu eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Wskazania te dotyczą ograniczenia ekspansji zabudowy poza ukształtowane układy osadnicze, nie lokalizowania ferm norki amerykańskiej na terenie obszaru Natura 2000. Analiza dokumentów planistycznych wykazała również, że w części z nich w ogóle nie ma informacji o istnieniu obszaru. W opinii organu konieczne było zatem także wprowadzenie informacji o jego występowaniu.

Działania w zakresie monitoringu przewidziano dla 19 gatunków ptaków. Do monitoringu wybrano gatunki najrzadsze lub zagrożone w kraju, rzadkie lub zagrożone w Borach Tucholskich oraz gatunki charakterystyczne dla tego obszaru. Są wśród nich wszystkie gatunki strefowe, czyli bocian czarny, kania czarna, kania ruda, bielik, puchacz i włośchatka, a także bąk i bączek, trzmielojad, derkacz, rybitwy: rzeczna, białowąsa i czarna, dzięcioł czarny, gęgawa, gągoł, nurogęś, zimorodek i dudek. Zaplanowane działania w zakresie monitoringu ww. gatunków pozwolą kontrolować stan zachowania ich populacji oraz określić skuteczność prowadzonych działań ochronnych. Dla pozostałych 24 gatunków w okresie obowiązywania PZO nie zaplanowano monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz realizacji celów działań ochronnych. Ocena taka zostanie przeprowadzona przy tworzeniu kolejnego PZO.

Z uwagi na brak rozpoznania całej powierzchni obszaru pod kątem występowania szeregu gatunków ptaków, stwierdzono potrzebę uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony obszaru Natura 2000 i uwarunkowaniach tej ochrony w przypadku 14 gatunków takich jak: bączek, bocian biały, łabędź krzykliwy, podgorzałka, rybołów, żuraw, włośchatka, perkozek, gęgawa, krakwa, cyraneczka, cyranka, szlachar, brodziec piskliwy.

Koszty wprowadzenia PZO tj. uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony oraz monitoringu w ciągu 10 lat obowiązywania planu oszacowano łącznie na ok. 420 000 PLN. Środki te planuje się pozyskać z funduszy wspierających finansowo działania ochronne na obszarach cennych przyrodniczo, np. WFOŚiGW w Gdańsku, WFOŚiGW w Toruniu, NFOŚiGW, EFRR.

Zgodnie z § 3 ust. 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.) w trakcie prac nad PZO dokonano oceny potrzeby sporządzenia planu ochrony (PO) dla części lub całości obszaru oraz określenie terminu jego sporządzenia, z uwzględnieniem konieczności:

- a) przeprowadzenia inwentaryzacji lub badań przedmiotów ochrony lub
- b) zaplanowania ochrony w okresie 20 lat, lub
- c) unormowania zagadnień wchodzących w zakres planu ochrony, a niemieszczących się w zakresie planu zadań ochronnych, lub
- d) zmiany granic obszaru lub przedmiotu ochrony.

Przesłanką wskazującą ewentualnie na potrzebę sporządzenia PO jest konieczność przeprowadzenia inwentaryzacji i badań przedmiotów ochrony. Jednak działania te mogą być przeprowadzone również w ramach uzupełnienia stanu wiedzy i takie też w PZO zaplanowano. Biorąc pod uwagę obecny stan wiedzy nie stwierdzono konieczności sporządzenia planu ochrony dla obszaru Natura 2000.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zapewniono możliwość udziału osobom zainteresowanym i działającym w obszarze w pracach nad tworzeniem projektu PZO. W tym celu zorganizowano 14 spotkań dyskusyjnych, których tematem były zapisy w projekcie PZO. Informację o przystąpieniu do sporządzenia PZO zamieszczono na tablicach ogłoszeń RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, stronach internetowych RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, tablicach ogłoszeń właściwych miejscowo urzędów gmin oraz w prasie (Gazeta Wyborcza z dnia 03.01.2012 r.).

Udział społeczeństwa w postępowaniu na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.), zwanej dalej OOS, został zagwarantowany poprzez ogłoszenie informacji o możliwości zapoznania z projektem PZO oraz o możliwości składania uwag i wniosków do planu. Informacje powyższe zostały zamieszczone w formie obwieszczenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku na tablicy ogłoszeń RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, na stronie internetowej RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, w prasie (Gazeta Wyborcza z dnia 27.08.2013r.) oraz przesłane z prośbą o wywieszenie na tablicach ogłoszeń do: urzędów miast i gmin: Lipnica, Studzienice, Parchowo, Bytów, Lipusz, Kościerzyna, Dziemiany, Karsin, Stara Kiszewa, Brusy, Chojnice, Czersk, Konarzyny, Zblewo, Kaliska, Czarna Woda, Osieczna, Lubichowo, Osiek, Skórcz gmina miejska, Skórcz gmina wiejska, Smętowo Graniczne (w woj. pomorskim) oraz Lniano, Drzycim, Osie, Jeżewo, Warlubie, Nowe, gm. Tuchola, Śliwice, Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Kęsowo (w woj. kujawsko-pomorskim). Na wniesienie uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych wyznaczono okres 21 dni. W tym czasie wpłynęły uwagi i wnioski do projektu zarządzenia. Poniżej wskazano ich treść i sposób rozpatrzenia.

Nadleśnictwo Kościerzyna (pismo nr ZG4-732-15/13 z dnia 06.09.2013 r.)

*„W załączniku nr 5 do zarządzenia „Działania ochronne” dla Włochatki *Aegolius funereus* umieszczono Nadleśnictwo Kościerzyna jako podmiot odpowiedzialny za wywieszanie i kontrole*

zasiedlenia budek lęgowych dla włośchatki. Jest to zapis sprzeczny z ustaleniami zawartymi w trakcie spotkania wykonawców PZO, przedstawicieli RDOŚ w Gdańsku i Bydgoszczy i Lasów Państwowych. W związku z powyższym wnioskuję o wykreślenie Nadleśnictwa Kościerzyna jako instytucji odpowiedzialnej za w/w prace.”

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włośchatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne.

Nadleśnictwo Lipusz (pismo nr ZG3-732-19/13 z 09.09.2013 r.):

*„W załączniku nr 5 zarządzenia w działaniach ochronnych dla *Aegolius funereus* Włośchatka „nadleśnictwa obejmujące tereny znajdujące się w granicach ostoi” są odpowiedzialne za wywieszanie i coroczną kontrolę budek lęgowych dla włośchatki. Ten zapis jest niezgodny z ustaleniami wykonawców PZO, Lasów Państwowych oraz ROOŚ w Gdańsku i Bydgoszczy. Nadleśnictwo Lipusz wnioskuję o wykreślenie z tych naszego Nadleśnictwa”*

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włośchatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne.

Nadleśnictwo Tuchola (pismo nr ZG-1- 732 -28/13 z 09.09.2013 r.):

„Zgodnie art. 31 ustawy z dnia 16.04.2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., póź, 627 z późn. zm.) za ocenę realizacji ochrony i monitoring odpowiada sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 środowiska. Jednak w projekcie zarządzenia w odniesieniu do gatunków:

*Podgorzałka *Aythya nyroca*,*

*Rybołów *Pandion haliaetus**

*Szlachar *Mergus serrator**

wskazuje się wszystkie nadleśnictwa jako podmiot odpowiedzialny za coroczną kontrolę historycznych siedlisk lęgowych. Powyższy zapis jest również niezgodny z zapisami przekazanymi pismem zn. spr, DLP-1pn~611-30/11994/12/13/JŁ z dnia 26.03.2013 r. przez Głównego Konserwatora Przyrody.

Wnioskujemy o usunięcie nadleśnictw jako podmiotów odpowiedzialnych za coroczna kontrolę.”

Uwaga została uwzględniona.

„W Ocenie Skutków Regulacji (OSR) do zarządzenia nie porusza się problemu utraconych korzyści z powodu ograniczeń w gospodarce leśnej (np. wyłączenie z użytkowania cięciami zupełnymi pasa o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha, oraz pasa o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu wzdłuż odcinków rzek), które niewątpliwie będą bardzo kosztownym skutkiem wprowadzenia PZO.”

Uwagi nie uwzględniono, ponieważ zapisy te wpisują się w regulacje wewnętrzne PGL LP dotyczące gospodarowania w lasach oraz w zasady certyfikacji FSC. Zatem nie powstają dodatkowe utracone korzyści z powodu zapisów w PZO.

Nadleśnictwo Lubichowo (pismo nr NG 732/09/2013 z 6.09.2013 r.):

„w ogólnej charakterystyce obszaru rezerwaty z terenu nadleśnictwa mają błędne nazwy powinno być „Krzywe Koło w pętli Wdy” i „Czapli Wierch”.”

Uwagi nie uwzględniono w treści zarządzenia, ponieważ dotyczy ona dokumentacji przygotowanej na potrzeby PZO. W projekcie zarządzenia nazwy rezerwatów były poprawne.

„Dla gatunku lelek - jako zagrożenie wymieniono stosowanie oprysków w sezonie lęgowym, od miesiąca maja do sierpnia. Działania ochronne stosowane w lasach wykorzystujące opryski w bardzo wielu przypadkach muszą być wykonane właśnie w tym terminie- spowodowane jest to występującymi zagrożeniami ze strony szkodników owadzych. Wnioskujemy o skorygowanie tego zapisu w PZO.

Uwagi nie uwzględniono. Zagrożenie wymieniono jako potencjalne, które należy brać pod uwagę planując racjonalną gospodarkę leśną. Zapis taki nie wprowadza bezwzględnego zakazu stosowania oprysków w sezonie lęgowym.

Dla gatunku bocian biały zalecono wyznaczenie stref ochronnych.

W projekcie zarządzenia nie zalecano wyznaczenia stref ochronnych dla bociana białego lecz dla bociana czarnego. Ostatecznie usunięto zapis dotyczący tworzenia stref ochronnych, ponieważ uznano, że powieliła on istniejące przepisy dotyczące wyznaczania tych stref.

„W zalecanych działaniach ochronnych przy stwierdzeniu „Objęcie stanowisk gatunku ochroną strefową” szacunkowe koszty podawane są na poziomie zerowym. Sugerujemy zapis uwzględniający wartość wyłączonych drzewostanów - jako wkład w ochronę strefową zagrożonych i cennych gatunków.

Uwagi nie uwzględniono w treści zarządzenia, ponieważ nie dotyczy ona jego treści. Ponadto ostatecznie usunięto zapis dotyczący tworzenia stref ochronnych z treści zarządzenia, ponieważ uznano, że powieliła on istniejące przepisy dotyczące wyznaczania tych stref.

„Popieramy także stanowisko RDLP w Gdańsku wyrażone pismem Zn. spr. ZO-732-2-18/13 z dnia 27.08.2013 r.”

Uwaga została uwzględniona. Treść pisma poniżej.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Gdańsku (pismo nr ZO-732-2-18/13 z dnia 27.08.2013 r.):

*„W załączniku nr 5 do projektu zarządzenia „Działania ochronne”, dla Włochatki *Aegolius funereus* dla działania związanego z ochroną czynną polegającego na wieszaniu budek lęgowych oraz corocznej ich kontroli jako jeden z podmiotów odpowiedzialnych wskazano nadleśnictwa znajdujące się w granicach ostoi. W czasie spotkań grupy roboczej oraz spotkania roboczego wykonawców PZO, Lasów Państwowych oraz RDOŚ w Gdańsku i Bydgoszczy wspólnie ustalono, że te działania nie są obligatoryjne dla nadleśnictw. W związku z powyższym wnioskujemy o wykreślenie nadleśnictw RDLP w Gdańsku (Kaliska, Kościerzyna, Lipusz, Lubichowo), z listy podmiotów odpowiedzialnych za wywieszanie i kontrolę zasiedlenia budek lęgowych dla włochatki w zasięgu obszaru pokrywającym się z terenem działania nadleśnictw”*

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włochatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne. Zatem ww. uwaga nie ma zastosowania do treści zarządzenia.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu (pismo nr Z0-732-57/13 z dnia 05.09.2013 r.):

„uwagi do projektu zarządzenia oraz dokumentacji PZO w kwestii działań ochronnych dla włośchatki. Zgodnie z zapisami ww. dokumentach podmiotami odpowiedzialnymi za wykonywanie działań ochronnych (zawieszanie, kontrola i czyszczenie budek lęgowych) zostały wskazane nadleśnictwa. Zapis ten nie jest zgodny z ustaleniami wypracowanymi na spotkaniu przedstawicieli RDOŚ, wykonawców PZO oraz Lasów Państwowych. na którym ustalono, że działania te dla nadleśnictw będą miały jedynie charakter fakultatywny (możliwy do realizacji po uzyskaniu środków zewnętrznych). W związku z powyższym proszę o doprecyzowanie przedmiotowego zapisu lub wykreślenie nadleśnictw, jako podmiotów odpowiedzialnych za wykonywanie działań ochronnych dla włośchatki w tym zakresie.

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włośchatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne. Zatem ww. uwaga nie ma zastosowania do treści zarządzenia.

„dla gągoła i nurogęsi. W projekcie dokumentacji w zakresie prac znalazł się zapis: wyłączenie z użytkowania cięciami zupełnymi pasa o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha ...” który stoi w sprzeczności z dalszą częścią tekstu mówiącego o możliwości wykonywania rębni złożonych w tym pasie. Z tego względu z celu sprecyzowania zapisu proszę o jego korektę na: Wyłączenie z użytkowania zrębami zupełnymi pasa o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha.”

Uwagi nie uwzględniono ponieważ rębnie złożoną można wykonywać cięciami innymi niż zupełne.

Burmistrz Brus (pismo nr GP.6121.6.2012 z dnia 09.09.2013 r.):

„proszę o poprawne podawanie nazwy gminy Brusy, gdyż w projekcie dokumentu pojawia się nazwa, Bursy”.

Uwagę uwzględniono.

„Wprowadzenie wymogu m.in. koszenia użytków zielonych raz w roku lub ekstensywnego wypasu (dotyczy np. derkacza) niekorzystnie może wpłynąć na funkcjonowanie części gospodarstw rolnych nastawionych na produkcję mleka i bydła opasowego. Spowoduje to obniżenie wydajności plonów (w tym wartości żywieniowej paszy) tym samym produkcji zwierzęcej. Ograniczenie w prowadzonych uprawach może spowodować problemy finansowe w gospodarstwach rolnych, które będą zobligowane do stosowania wskazanych zabiegów (str. 90 projektu zarządzania), należy dodać, że część rolników zainwestowała dotąd znaczne środki finansowe w sprzęt i budowę obór w celu prowadzenia produkcji na obecnym poziomie. Proponuję zatem, by cały zapis dotyczący proponowanych prac w zakresie utrzymania odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych derkacza obejmował zabiegi fakultatywne. Proszę również o określenie wielkości poszczególnych siedlisk.”

Uwagi nie uwzględniono. Prowadzenie intensywnej gospodarki na użytkach zielonych powodowałoby pogorszenie stanu ochrony derkacza. Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, ustanawia się kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Zatem wprowadzenie w

nim zapisów, które powodowałyby pogorszenie stanu ochrony przedmiotu ochrony nie jest możliwe. Nie istnieje przepis, który stanowiłby, że zapisy takie mogą być zastosowane z przyczyn ekonomicznych. Nie określono również wielkości poszczególnych siedlisk lęgowych derkacza ze względu na dużą zmienność powierzchni zajmowanych przez derkacza.

Klub Przyrodników (pismo nr 1014/2013 z dnia 5.09.2013 r.):

„Pismami z 28 listopada i 31 grudnia 2012 r. Klub Przyrodników przekazał obszerne wnioski do planu zadańochronnych tego obszaru. Wnioski te nie zostały ujęte w Tab. 11, w szczególności nie wskazano, które zostały uwzględnione, a które nie i dlaczego. Wnioski te załączam do niniejszego pisma, co proszę przyjąć jako ich ponowne formalne zgłoszenie w obecnej procedurze. Dodatkowo uważam jednak, że dokumentacja PZO nie zawierająca odniesienia się do wszystkich wcześniej zgłoszonych wniosków jest niekompletna i nie powinna być w ogóle przedmiotem ostatecznych konsultacji, a brak odniesienia się do wniosków uchybia zasadom sporządzania PZO. Brak ten odbieram też jako lekceważenie wysiłku, jaki włożyliśmy w analizę uwarunkowań ochrony obszaru i sformułowanie wniosków na jak najwcześniejszym etapie procesu planowania. W obecnej procedurze postępowania z udziałem społeczeństwa przedmiotem powinien być projekt aktu prawnego i kompletny materiał sprawy, w tym kompletna dokumentacja PZO, umożliwiająca również analizę, w jaki sposób zostały potraktowane zgłaszane w procesie planistycznym wnioski. W związku z powyższym, wnoszę formalnie o uzupełnienie dokumentacji i ponowne przeprowadzenie konsultacji PZO na podstawie kompletnego materiału.”

Wniosku nie uwzględniono. Wyjaśnienia wymaga, iż dokumentację planu zadań ochronnych, a więc i tzw. szablon dokumentacji PZO Wykonawca przygotował zgodnie z umową do 7.12.2012r. Nie mógł zatem uwzględnić wszystkich uwag zgłoszonych przez Klub Przyrodników na samym końcu prowadzonych przez siebie prac, które trwały od listopada 2011 r. Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. W związku z tym RDOŚ w Gdańsku przeprowadził 14 spotkań dyskusyjnych, w których brały udział zainteresowane osoby i podmioty prowadzące działalność w obrębie siedlisk gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, czyli członkowie tzw. Zespołów Lokalnej Współpracy (ZWL). Klub Przyrodników nie był członkiem takiego ZWL dla obszaru Bory Tucholskie. Zgodnie z art. 39 ustawy OOS organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa, bez zbędnej zwłoki, podaje do publicznej wiadomości informację o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją tj. założeniami lub projektem dokumentu, wymaganymi przez przepisy załącznikami oraz stanowiskami innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku umożliwił zapoznanie się z projektem zarządzenia. Przepisy nie wskazują na konieczność dołączania dodatkowych załączników i opinii innych organów do projektu zarządzenia. Niemniej jednak Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku dołączył pomocniczą dokumentację sporządzaną na potrzeby PZO, wypracowaną na spotkaniach dyskusyjnych ZWL. Uwagi i wnioski Klubu Przyrodników zostały rozpatrzone razem z uwagami i wnioskami innych osób i podmiotów wniesionych w trakcie ustawowo przewidzianych tzw. konsultacji społecznych trwających 21 dni.

„Kompetencje organów wymagają uzupełnienia:

- a) RDLP - sporządzanie planów urzędzenia lasu,*
- b) Nadleśniczy - samodzielne wykonywanie działań ochronnych obszaru Natura 2000 na terenie nadleśnictwa,*
- c) RZGW, WZMIUW, ew. Nadleśniczowie - sprawowanie, w imieniu Skarbu Państwa, praw właścicielskich w stosunku do wód, co oznacza również wykonywanie obowiązków" Państwa w stosunku do wód, w tym osiągnięcie celów środowiskowych dla wód. Należy wskazać, które wody są w czym zarządzie.*
- d) Czy PZW jest jedynym użytkownikiem rybackim wszystkich obwodów rybackich w obszarze? Konieczne jest wskazanie wszystkich użytkowników rybackich, bo problemy ochrony niektórych gatunków ptaków zazębiają się z gospodarką rybacką.*
- e) Gospodarki łowieckiej nie prowadzi Zarząd Okręgu PZŁ, tylko koła łowieckie (dzierżawiące obwody łowieckie) i nadleśnictwa (obwody wyłączone). Konieczne jest wskazanie wszystkich dzierżawców obwodów, ponieważ niektóre przedmioty ochrony (np. gęgawa, cyraneczka) są łowne i zagadnienia ich ochrony wpływają na gospodarkę łowiecką.”*

Wniosku nie uwzględniono, ponieważ nie dotyczył on projektu zarządzenia PZO, a dokumentacji przygotowanej na potrzeby PZO.

„Analiza studiów i planów sugeruje, że wpływ planowej urbanizacji i lokalizacji infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na obszar jest nieznaczny. Kontrastuje to z rzeczywistością: problemem dla ochrony ptaków w tym obszarze wydaje się właśnie powszechna ekspansja zabudowy lotniskowej oraz niekontrolowana turystyka i rekreacja, praktycznie nie pozostawiająca ptakom „obszarów spokoju”. Prosimy o objaśnienie, czy te - widoczne w krajobrazie - procesy rzeczywiście nie są ujęte w studiach, strategiach i planach, czy też te studia, strategie i plany nie zostały wystarczająco dobrze przeanalizowane?”

Uwagę częściowo uwzględniono. W przypadku wielu gatunków w zał. 3 projektu zarządzenia poddawanego konsultacjom, wskazano zagrożenia związane z zabudową i turystyką. W związku z powyższą uwagą ponownie przeanalizowano projekt zarządzenia i w zał. 3 do zarządzenia dodano zagrożenia związane z ekspansją zabudowy lotniskowej oraz niekontrolowaną turystyką i rekreacją jeszcze dla kilku gatunków m.in. trzmiełojada, kani czarnej, kani rudej, błotniaka stawowego. Zgodnie z art. 28 ust. 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Wskazania do studiów uwarunkowań były obecne w projekcie zarządzenia i znalazły się również w zarządzeniu.

„Na jakiej podstawie w Tab. 3 stan siedliska prawie wszystkich gatunków ptaków uznano za właściwy? Jakie cechy siedlisk brano dla poszczególnych gatunków pod uwagę, i jak te cechy kształtują się w obszarze? Podano, że opracowano „własne robocze metodyki oceny siedlisk” -

metodyki te powinny jednak stanowić część dokumentacji PZO i część materiału poddawanego konsultacjom. Bez znajomości w/w metodyk, ocenę stanu ochrony poszczególnych gatunków zmuszony jestem zaopiniować negatywnie, że względu na brak jej uzasadnienia - co pociąga za sobą negatywną opinię o projekcie planu i zarządzenia, jako skonstruowanych na nie uzasadnionych ocenach.”

Uwagi nie uwzględniono. Zgodnie z art. 39 ustawy OOS organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa, bez zbędnej zwłoki, podaje do publicznej wiadomości informację o możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją tj. założeniami lub projektem dokumentu, wymaganymi przez przepisy załącznikami oraz stanowiskami innych organów, jeżeli stanowiska są dostępne w terminie składania uwag i wniosków. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku umożliwił zapoznanie się z projektem zarządzenia. Przepisy nie wskazują na konieczność dołączania dodatkowych załączników m.in. metodyk oceny siedliskptaków.

„W tym obszarze szczególne znaczenie ma ochrona dziuplaków i ich miejsc lęgowych. Dziuple występują najczęściej w drzewach starych - w tym w drzewostanach rębnych. Dotychczas deklarowanym standardem w Lasach Państwowych jest pozostawianie wszystkich drzew dziuplastych, co zresztą jest wymogiem posiadanego przez RDLP certyfikatu FSC, a także jest wskazane w Instrukcji Ochrony Lasu. W związku z tym, w planie proponujemy zapisać wymóg bardzo konsekwentnego pozostawiania wszystkich drzew dziuplastych, w szczególności przy prowadzonych cięciach rębnych. Odpowiada to deklaracjom Lasów Państwowych co do obecnej praktyki.”

Uwaga została częściowo uwzględniona. Wprowadzono zapis wskazujący na konieczność pozostawienia w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych, ale w przypadkach, gdy nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi oraz mienia w istniejących obiektach budowlanych.

„Podzielamy podnoszony w dotychczasowych dyskusjach postulat pozostawienia co najmniej 5% wyłączonych z użytkowania rębego starodrzewów dla ochrony włośchatki, dzięcioła czarnego i siniaka. Zwracamy uwagę, że chodzi tu o całe drzewostany - np. na skarpach jezior, dolin rzecznych itp. Niezależnie od tego, dobrą praktyką jest pozostawianie „kęp ekologicznych” (biogrup) na zrębach.”

Uwagę uwzględniono częściowo. Wprowadzono następujące zapisy: „pozostawienie w ramach każdej rębni, na powierzchni manipulacyjnej nie mniej niż 5% powierzchni starodrzewu (drzewostanu macierzystego) wraz ze wszystkimi składnikami strukturalnymi (nienaruszone wszystkie warstwy)” oraz „dążenie do pozostawiania w drzewostanach na całym obszarze docelowo co najmniej 10 m³/ha martwego drewna na wszystkich siedliskach bagiennych, we wszystkich pozostawionych w drzewostanach kępach starodrzewu oraz w strefach 50 m wokół brzegów wszystkich jezior o powierzchni powyżej 0,5 ha i wzdłuż rzek w pasie o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu”.

„Siedliska bagienne (Bb, BMb, LMb) powinny w naszej opinii być wyłączone z użytkowania, w związku z tym nie ma sensu ograniczanie na nich zasobów martwego drewna. Poziom 10 m³/ha martwego drewna powinien być osiągnięty średnio w drzewostanach w obszarze. Zwracamy uwagę, że nie jest to wcale wartość wysoka – w Lasach Państwowych w Polsce jest średnio ponad 6m³/ha -

oczekiwanie, by w obszarze specjalnej ochrony osiągnąć średnio 10m³/ha nie jest więc wygórowane.”

Uwagi nie uwzględniono. W toku prac nad PZO eksperci nie stwierdzili, konieczności wyłączenia siedlisk bagiennych w celu utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony gatunków będących przedmiotem ochrony w obszarze.

„Dla wszystkich chronionych kaczek występujących w obszarze wnosimy o wpisanie do tabeli zagrożeń przypadkowe zastrzelenie podczas polowań.”

Uwagę uwzględniono. Dodano jako zagrożenie potencjalne dla chronionych gatunków kaczek występujących w obszarze tj. krakwy, cyranki, gągoła, nurogęsi.

*„Wnioskujemy o zrezygnowanie w tym obszarze Natura 2000 z pozyskania łowieckiego cyraneczki *Anas crecca*, która jest tu przedmiotem ochrony. Niewłaściwe i nieetyczne wydaje się dopuszczanie polowania na ptaki w obszarze wyznaczonym specjalnie dla ich ochrony, choćby nawet polowanie takie nie miało znacząco negatywnego wpływu na ich populację.”*

Uwagi nie uwzględniono. Zgodnie z art. 28 ust 5 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Zatem w PZO mogą się znaleźć tylko zapisy służące takim celom. Ponadto uwzględnienie tej uwagi wiązałoby się z wprowadzaniem zakazów, czego w PZO nie należy robić. W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony.

„Ponadto wnosimy o modyfikacje gospodarki łowieckiej (polowania tylko od 15 września a nie od 15 sierpnia, eliminacja śrutu ołowianego, szkolenia z rozpoznawania), prosimy także o rozważenie, by przynajmniej kluczowe fragmenty ostoi w ogóle wyłączyć z polowań na ptaki.”

Uwagi nie uwzględniono. Terminy polowań, sposób polowań oraz sposób uzyskiwania pozwoleń na prowadzenie polowań określają akty wykonawcze do ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2013 r. poz. 1226 z późn. zm.), w które PZO nie może ingerować. Zgodnie z art. 44 ust 2. ww. ustawy organem uprawnionym do skracania w uzasadnionych przypadkach okresów polowań na terenie województwa jest sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego i dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych. Uwzględnienie tej uwagi Klubu Przyrodników wiązałoby się z wprowadzaniem zakazów, czego w PZO nie należy robić. W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony.

„Prosimy o rozpoznanie, jaki wpływ na populację zimorodka oraz innych ptaków wodnych - gągoł, nurogęś - ma turystyka kajakowa, zwłaszcza w okresie wiosennym, okrywającym się z okresem lęgów i wodzenia młodych przez te gatunku. Może to być istotne zagrożenie dla tych przedmiotów ochrony.”

Nie zaplanowano zaproponowanych badań ze względu na niemożność rzetelnego przeprowadzenia ich w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie. Zaplanowano jednak monitoring stanu ochrony

populacji kluczowych gatunków w obszarze. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie ich ochrony zostaną podjęte odpowiednie działania wyjaśniające przyczyny takiego stanu rzeczy oraz środki zapobiegawcze.

*„Na szerszą analizę w planie zasługuje zagadnienie zaniku w obszarze (a tym samym w Polsce!) lęgów szlachara *Mergus serrator*. Nie jest prawdą, że gatunku tego nie obserwuje się „od ponad 10 lat”. Zagadnienie jest udokumentowane publikacją naukową SIKORA A. 2012 - Opuszczenie lęgówisk pomorskich przez szlachara *Mergus serrator*. Ptaki Pomorza 3: 31-40 (wyd. Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze). Gatunek na Wdzydzach obserwowano jeszcze jako prawdopodobnie lęgowy w 2003 r. w latach 2000-2003 szacowano populację szlachara na Wdzydzach na 2-3 samice. W związku z tym, utrata tego gatunku z Borów Tucholskich obciążać będzie organy państwa polskiego jako ich zaniedbanie, stanowiące naruszenie zobowiązań wynikających z dyrektywy ptasiej. Choć zanik polskich lęgówisk gatunku wpisuje się w trend europejski, to wskazać trzeba, że działania ochronne, które mogłyby zanikowi tego gatunku zapobiec, nie zostały na czas podjęte. Obszar Natura 2000 Bory Tucholskie został wyznaczony ze znacznym opóźnieniem. Pomimo zidentyfikowania zagrożeń i znanych rozwiązań ochronnych (Sikora A. 1997. Walory ornitologiczne Jeziora Wdzydze ze szczególnym uwzględnieniem szlachara *Mergus serrator*. Zagrożenia i propozycje ochrony. Przegl. Przyr. 8, 3: 97-103.), nie objęto ochroną wysp na jeziorze Wdzydze, wbrew istniejącym i uzasadnionym propozycjom nie uznano ich za rezerwat przyrody, nie podjęto żadnych działań, które zapobiegłyby presji turystyki i rekreacji. W chwili obecnej wydaje się, że nie ma szans na odtworzenie populacji szlachara. Jednak, skutki zaniedbań organów ochrony przyrody w jego sprawie powinny być obecnie traktowane jako pouczająca lekcja. Dla innych ptaków będących przedmiotami ochrony w obszarze, działania minimalizujące eutrofizację wód jezior oligotroficznym oraz działania ograniczające presję masowej turystyki i rekreacji, powinny być podjęte bezzwłocznie.”*

Uwagi nie uwzględniono. Należy zauważyć, że trend spadkowy i wycofywanie się z lęgówisk śródlądowych szlachara wykazano również w Maklemburgii oraz Walii i Irlandii (Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004.). Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, że gatunek ten zanikł w wyniku presji turystycznej czy też eutrofizacji wód. Trudno również wykazać, że zagrożenia te są szczególnie istotne dla innych gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze – stan ochrony większości z nich oceniono jako właściwy. Zagrożenia te oczywiście istnieją, ale ich nasilenie nie wydaje się być na tyle duże, aby było zasadne wprowadzenie proponowanych przez Klub Przyrodników zapisów.

„Zwracam uwagę na potrzebę konkretnego formułowania wskaźników, celów i ustaleń planistycznych co do modyfikacji gospodarowania. Cele do osiągnięcia powinny być określone w sposób mierzalny i weryfikowalny. Zarządzenie, jako akt prawa miejscowego, zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, powinno określać normy, a nie tylko zalecenia. Modyfikacje gospodarki powinny być skonkretyzowane, bez używania określeń „dążenie do...”, „w miarę możliwości... itp. Znane nam wersje projektu PZO są - jak dotąd - bardzo odległe od tego podstawowego standardu planistycznego.”

Uwagę uwzględniono. W zarządzeniu sformułowania „dążenie do...” użyto tylko w stosunku do poziomu martwego drewna w niektórych siedliskach, ponieważ nie da się osiągnąć zakładanego

poziomu w okresie obowiązywania PZO.

„Typową cechą krajobrazu Borów Tucholskich jest jego oligotrofia. Dotyczy to również znacznej części wód w obszarze. Fauna ptaków obszaru również zależy od tej cechy - siedliskiem występujących tu ptaków jest krajobraz budowany głównie przez sosnowe bory i oligo- lub mezotroficzne jeziora. Choć oznacza to m. in. względnie niskie zagęszczenia ptaków szuwarowych, zachowanie tej cechy krajobrazu powinno być postawione za strategiczny cel ochrony, także w planie koncentrującym się na zachowaniu ostoi ptaków. Konsekwencją tego powinno być:

- 1. Wykluczenie, w przedmiotowym obszarze, dążenia do wzbogacenia gatunkowego i ekosystemów leśnych,*
- 2. Wskazanie jako cel w planie zadań ochronnych osiągnięcia bardzo dobrego, a nie tylko dobrego stanu ekologicznego jezior. Cel taki, wskazany w PZO, stanie się celem środowiskowym dla wód, o którym mowa w art. 38f ustawy Prawo Wodne i jego osiągnięcie będzie obowiązkiem właścicieli i zarządców wód. Dysponują oni instrumentami, by np. ograniczyć możliwość odprowadzania ścieków do wódw obszarze.”*

Uwagi nie uwzględniono. W trakcie prac nad PZO nie zidentyfikowano zagrożeń dla przedmiotów ochrony w obszarze polegających na „dążeniu do wzbogacenia gatunkowego i ekosystemów leśnych”. Nie określono też, aby warunkiem koniecznym do osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony było osiągnięcie bardzo dobrego stanu ekologicznego jezior.

„Działaniem ochronnym powinno być konkretne ograniczenie i limitowanie zagospodarowania i użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego brzegów jezior oraz samych jezior, a nie „konsultowanie” takiego zagospodarowania z RDOS Należy wskazać jeziora, lub części jezior, które są kluczowe dla ptaków w różnych porach roku (miejsca lęgów, wodzenia młodych, miejsca żerowania) i ustalić w planie, że np. w określonych okresach akweny te nie powinny być miejscem uprawiania żeglarstwa, rekreacji, sportów wodnych. Być może niektóre akweny powinny być z takiego rekreacyjnego użytkowania wyłączone całkowicie. Turystykę i rekreację z pewnością należy ująć wśród zagrożeń dla przedmiotów ochrony. Ujętym w planie działaniem ochronnym powinien być jej monitoring, np. okresowe liczenie użytkowników taflı wody. Podobnie, konieczna wydaje się analiza, które odcinki rzek są kluczowe dla ptaków i na których odcinkach może wystąpić konflikt między ptakami a turystyką kajakową. W szczególności: znanym zjawiskiem jest, że spływy kajakowew maju, czerwcu i pierwszej połowie lipca powodują rozplaszanie stadek rodzinnych ptaków wodnych, wodzących wówczas swoje pisklęta. Negatywnie wpływa to na sukces lęgowy. Problem ten może dotyczyć np. nurogęsi i gągoła. Należy ująć go wyraźnie wśród zagrożeń dla przedmiotów ochrony. Ujętym w planie działaniem ochronnym powinien być monitoring natężenia turystyki kajakowej, a działaniem ochronnym - np. limitowanie ruchu kajakowego na niektórych rzekach, bądź ich udostępnianie do turystyki kajakowej dopiero po 15 lipca. Natomiast na wszystkich akwenach, działaniem ochronnym powinno być stworzenie i promocja dobrowolnego „kodeksu turystyprzyrodnika”, promującego określone zachowania (np. nie wpływanie w strefie szuwarów, nie rozplaszanie stadek rodzinnych ptaków).”

Uwagi częściowo uwzględniono. Należy zauważyć, że ww. zagrożenia oczywiście istnieją, ale ich nasilenie nie wydaje się być na tyle duże, aby było zasadne wprowadzenie proponowanych przez Klub Przyrodników zapisów. Zagospodarowanie turystyczne brzegów jezior jest opiniowane lub

uzgadniane z RDOŚ w odpowiednich procedurach wynikających z przepisów (strategiczna ocena oddziaływania na środowisko i dla przedsięwzięć: oceny oddziaływania na środowisko oraz oceny oddziaływania na obszar Natura 2000). Należy również zauważyć, że biorąc pod uwagę istniejące przepisy limitowanie użytkowania brzegów jezior i rzek na terenie obszarów Natura 2000 nie jest możliwe.

W PZO zgodnie z uwagą Klubu Przyrodników wśród zagrożeń dla gągoła i nurogęsi wskazano rozwój infrastruktury turystycznej nad brzegami jezior i rzek oraz zabudowa ich brzegów oraz rozwój ruchu turystycznego, w tym turystyki wodnej, a w szczególności kajakowej w okresie lęgowym. Nie zaplanowano natomiast monitoringu użytkowników tafla wody na jeziorach i turystyki kajakowej. Nie jest możliwe rzetelne przeprowadzenie takich badań w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie. Zaplanowano jednak monitoring stanu ochrony populacji kluczowych gatunków w obszarze. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w ich stanie ochrony zostaną podjęte odpowiednie działania wyjaśniające przyczyny takiego stanu rzeczy oraz środki zapobiegawcze.

„Kluczowe znaczenie dla niektórych gatunków ptaków w tym przedmiotów ochrony, mogą mieć wyspy na jeziorach. Mogą one być miejscami wyższego niż przeciętnie sukcesu lęgowego, w związku np. z obniżeniem poziomu drapieżnictwa. Proponujemy więc ustalenia planistyczne, które zapewniłyby dobre warunki ptakom na wyspach, np. ograniczenia w możliwości penetracji wysp i dobijania do nich sprzętem pływającym, przynajmniej w sezonie lęgowym ptaków.”

Uwagi nie uwzględniono. Z inwentaryzacji posiadanych przez RDOŚ wynika, że wyspy na jeziorach (i ich bezpośrednie otoczenie) są wykorzystywane głównie przez gatunki takie jak bąk, gągoł, nurogęś, błotniak stawowy, zimorodek. Z pewnością swoje stanowiska lęgowe na ich terenie mają także inne gatunki ptaków. Stan ochrony tych gatunków oceniono jednak jako właściwy, zatem można przyjąć, że o ile zagrożenia te oczywiście istnieją, to ich nasilenie nie wydaje się być na tyle duże, aby było zasadne wprowadzenie proponowanych przez Klub Przyrodników zapisów. Należy również zauważyć, że biorąc pod uwagę istniejące przepisy limitowanie użytkowania brzegów jezior i rzek na terenie obszarów Natura 2000 nie jest możliwe.

„Kluczowe znaczenie dla ptaków w obszarze - w tym dla gągoła, nurogęsi - mają drzewostany strefy brzegowej jezior, czyli ekoton las-woda. Wnioskujemy, by przyjąć w PZO za zasadę wyłączenie z użytkowania rębnych ekotonów wzdłuż jezior i cieków wodnych o szerokości drzewostanu min. 50 m. Ekotonów tych nie należy także użytkować zrębami złożonymi. Dopuszczenie do stosowania zrębów złożonych co prawda wydłuża o kilka-kilkanaście lat proces wyrębu, lecz koniec końców prowadzi do usunięcia kluczowego dla ptaków starodrzewia. Ustaleniem planu powinna być także konsekwentna ochrona ekotonów las-woda, w tym także pełna ochrona roślinności szuwarowej, literalnej, oraz pozostawianie drzew zamierających i martwych, w szczególności przewracających się do wody (dotyczy zarówno brzegów jezior, jak i rzek).”

Uwagi częściowo uwzględniono. W działaniach wprowadzono zapisy dla gągoła i nurogęsi: „zapobiegnięcie zniszczeniu siedlisk lęgowych poprzez zachowanie istniejącego użytkownika naturalnej roślinności brzegów jezior i rzek oraz lokalizowanie nowego zainwestowania w miejscach już przekształconych i zagospodarowanych; pozostawianie bez zabiegów gospodarczych pasów o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha, oraz pasów o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu wzdłuż odcinków rzek na których występuje ten

gatunek lub gospodarowanie na ww. pasach rębniami złożonymi (z wyjątkiem IVd z cięciami zupełnymi), w okresie od 1 sierpnia – 28 lutego, pozostawienie ww. pasach wszystkich drzew dziuplastych o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi, mienia w istniejących obiektach budowlanych”. W kwestii stosowania rębni złożonych uznano, iż biorąc pod uwagę, że obecnie stosuje się rębnie złożone w ww. drzewostanach a stan ochrony gatunków związanych z tymi drzewostanami oceniono jako właściwy, nie ma konieczności wprowadzania dodatkowych ograniczeń w gospodarce leśnej.

„W borowym kompleksie leśnym, jakim są Bory Tucholskie, zwłaszcza w obliczu wzrastającej nieprzewidywalności zjawisk klimatycznych, niekiedy nieuchronnie dochodzić będzie do zjawisk o charakterze klęskowym (np. wiatrołomów - przykładem mogą być wiatrołomy z 2012 r.). Z punktu widzenia przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 celowe byłoby, by w reakcji na takie zjawiska w szerszym zakresie stosować pozostawianie powierzchni pokłękowych do naturalnej sukcesji. Wnosimy, by zapisać to w planie. W Puszczy Piskiej, po klęskowym huraganie z 2002 r., eksperymentalnie pozostawiono do naturalnej sukcesji (bez uprzątania pozostałości połamanego drzewostanu) powierzchnię 445 ha. jest to tzw. las „Szast”. Badania ornitofauny, wykonane w 2007 r. (Żmihorski M. 2011. Wpływ naturalnych zaburzeń ekosystemów leśnych i konsekwencje różnych scenariuszy zagospodarowania powierzchni pokłękowych dla różnorodności biologicznej na przykładzie ptaków. Mscr na zlecenie GDOŚ.), wykazały, że „Liczba gatunków ptaków wpisanych do Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej w przeliczeniu na jeden punkt: nasłuchowy była kilkukrotnie wyższą w wiatrołomie pozostawionym do naturalnej regeneracji niż w lesie zwartym, średnia liczba osobników gatunków uwzględnionych w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej w punkcie nasłuchowym była kilkukrotnie wyższa w przypadku wiatrołomu niż w lesie niezaburzonej. Różnice były istotne statystycznie. Pozytywnie na wiatrołom zareagowały np. dzięcioł czarny, gąsiorek, dudek”. Pozostawianie niektórych powierzchni powiatrołomowych do naturalnej sukcesji byłoby więc działaniem cennym z punktu widzenia Dyrektywy Ptasiej, niestety jak dotąd zupełnie nie jest to stosowane w Borach Tucholskich.”

Uwag nie uwzględniono. Stan ochrony dzięcioła czarnego i dudka oceniono jako właściwy zatem nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych działań.

„Nie zgadzamy się z opinią o braku potrzeby ustaleń planistycznych dot. zimorodka. Przynajmniej potencjalnym zagrożeniem dla tego gatunku jest likwidowanie potencjalnych miejsc lęgowych - skarp i obrywów nadrzecznych („wyrw” brzegowych), realizowane często w ramach tzw. utrzymania cieków. Ustaleniem planu powinno być zachowanie naturalnego charakteru cieków w obszarze, w tym umożliwienie naturalnych procesów hydromorfologicznych i erozji brzegów; pozostawienie w stanie naturalnym powstających na brzegach cieków wyrw, podcięć erozyjnych, obrywów.”

Uwagę uwzględniono. Dla zimorodka dodano zagrożenie potencjalne: „usuwanie powalonych całych drzew oraz ich pni i gałęzi z koryt cieków, których obecność wpływa na funkcjonowanie geo- i ekosystemów cieków sprzyjając kształtowaniu zróżnicowanego charakteru morfologicznego cieków oraz tworzeniu/poprawie jakości siedlisk zimorodka, w tym dogodnych miejsc do polowania i odpoczynku oraz miejsc lęgowych w postaci pionowych ścian w brzegach cieków”. W działaniach wprowadzono zapisy dla zimorodka „Ochrona siedlisk lęgowych poprzez utrzymanie naturalnego charakteru brzegów cieków i jezior, stanowiących istniejące i potencjalne miejsca

łęgowe (wyrwy, podcięcia erozyjne, obrywy) - za wyjątkiem miejsc modernizacji istniejących lub budowy nowych punktów czerpania wody związanych z ochroną przeciwpożarową oraz wykonywania działań związanych z zabezpieczeniem istniejącej infrastruktury (drogi, linie energetyczne itp.)”.

„Nie zgadzamy się z opinią o braku potrzeby ustaleń planistycznych dot. bociana białego. Jak się wydaje, potrzebuje on zachowania ekstensywnym użytkowaniu istniejących użytków zielonych, co przecież nie jest oczywiste.”

Uwagę uwzględniono. W działaniach dla bociana białego dodano zapis „utrzymanie odpowiedniej struktury żerowisk poprzez: zachowanie siedlisk gatunku, położonych m.in. na trwałych użytkach zielonych oraz ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych (działanie obligatoryjne na trwałych użytkach zielonych w obrębie gospodarstw rolnych).

„Nie zgadzamy się z opinią o braku potrzeby ustaleń planistycznych dot. błotniaka stawowego. Jak się wydaje, potrzebuje on zachowania zabagnionych kompleksów szuwarów.”

Uwagę uwzględniono. Zaplanowano działanie „zapobiegnięcie utracie siedlisk łęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku”

„Nie zgadzamy się z opinią o braku potrzeby ustaleń planistycznych dot. perkoza dwuczubego. Jak się wydaje, potrzebuje on regulacji gwarantujących spokój w miejscach gniazdowania, w tym. zapobiegających podpływowaniu do gniazd lub skupień gniazd w okresie łęgowym w ramach turystyki i rekreacji wodnej.”

Uwagi nie uwzględniono. W trakcie prac nad PZO stan ochrony perkoza oceniono jako właściwy, nie stwierdzono również, żadnych istniejących zagrożeń dla stanu jego ochrony, wobec tego nie wprowadzono proponowanych przez Klub Przyrodników zapisów.

„Nie zgadzamy się z opinią o braku potrzeby ustaleń planistycznych dot. czapli siwej. Plan powinien zapewnić, że w obszarze Natura 2000 nie powinny być udzielane zezwolenia na odstępstwa od zakazów ochrony gatunkowej wobec tego gatunku. Podobne podejście należałoby przyjąć w stosunku do kormorana czarnego.”

Uwagi nie uwzględniono. Tryb wydawanie zezwoleń na odstępstwa od zakazów reguluje ustawa o ochronie przyrody, zatem w PZO nie ma możliwości wprowadzania regulacji w tym zakresie.

Marcin Norek (pismo z dn. 09.09.2013 r.)

„Składam protest do PZO w zakresie pominięcia uczestnika tworzenia planów na etapie roboczym. Do zespołu roboczego nie przekazano jakiegokolwiek informacji o wyłożeniu projektu. W związku ze znacznym zaawansowaniem prac zakresie scalenia i wymiany gruntów wsi Płocice w gminie Lipuszwnoszę o umożliwienie przeprowadzenia tego postępowania. Wnoszę o wydłużenie terminu składania uwag do planu o 1 miesiąc w celu zapoznania się z dokumentami przez lokalną społeczność. Wnoszę o opublikowanie w prasie lokalnej, tj. Gryf Kościerski i Kurier Kaszubski informacji o tworzeniu PZO. Proszę o określenie podstawy prawnej pominięcia w tworzeniu PZO Wojewódzkiego Biura Geodezji i Terenów Rolnych w Gdańsku oraz akredytowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi podmiotów doradczych działających na przedmiotowym terenie.

Zaproszenie do udziału tylko przedstawicieli Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego niesłusznie wyklucza prywatne podmioty doradcze z udziału w konsultacjach – 3 podmioty prywatne zostały pominięte.”

Uwag nie uwzględniono. Zaproszenie do udziału w spotkaniu dyskusyjnym dla Biura Doradztwa Środowiskowego Marcin Norek zostało przesłane przez tut. organ pismem nr RDOŚ-Gd-PNI.6320.24.2011.AW.3 z dn. 11.04.2012 r. i odebrane przez niego w dn. 16.04.2013 r. (data i podpis na zwrotnym potwierdzeniu odbioru). Do zespołu roboczego przekazywano podobne zaproszenia w liczbie 26 sztuk. Wydłużenie terminu składania uwag do planu o 1 miesiąc było niemożliwe z uwagi na terminowość projektu. Informacje o tworzeniu PZO zamieszczono w prasie ogólnopolskiej, na stronie internetowej RDOŚ w Gdańsku, na tablicach ogłoszeń wszystkich Urzędów Gmin, w obrębie których położony jest obszar Natura 2000 i Starostwa Kościerskiego. Także informację o spotkaniach dyskusyjnych zamieszczono na stronie internetowej urzędu. Należy zauważyć, że brak jest regulacji dotyczących tworzenia Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW). ZLW był tworzony przez Wykonawcę PZO w porozumieniu z RDOŚ w Gdańsku, na podstawie deklaracji osób zainteresowanych udziałem w tworzeniu zapisów PZO. Miał on charakter otwarty i żaden prywatny podmiot nie był z niego wykluczany. Uczestnictwo w ZLW może odbywać się na wniosek każdej osoby lub podmiotu. Żaden prywatny podmiot doradczy nie został wykluczony z udziału w konsultacjach.

Dariusza i Beata Kuśpa (pismo z dn. 11.09.2013 r.):

„w sferze usytuowania na jednej z działek będących naszą własnością działka nr 605 obręb Kalisz gm. Dziemiany siedliska „Dudka” oznaczone nr 981 na mapie którą otrzymaliśmy jest mylne i nie odnosi się do stanu faktycznego, ponieważ przebywając od ok. 10 lat na tym terenie nigdy nie było ani na tej, ani na sąsiednich działkach siedliska tego ptaka, jak również chwilowo tam nie gniazdował. Chcielibyśmy nadmienić, że przebywamy na tym terenie prawie codziennie od ok.10 lat i jesteśmy wielkimi miłośnikami przyrody. Podczas spotkania w ramach konsultacji społecznych, które odbyły się w budynku Urzędu Gminy Kościerzyna wiosną 2013 r. zostały przedstawione plany z opracowaniami, na których „Dudek” został usytuowany w prawym górnym rogu działki nr 603. Miejsce to jest oddalone od obecnego usytuowania o kilkaset metrów (dz. nr 605). Brałem czynny udział w dyskusji i zapytałem o które dokładnie miejsce chodzi. Powiedziano że dotyczy dużego drzewa gatunku sosna z dziuplą na trzęsawiskach przy jezioru w miejscu gdzie jest zaznaczone na mapie. Poinformowałem, iż ok. 2008 - 2009r. drzewo zostało ścięte przez bobry mające żeremie na tejże działce. Nie ma więc możliwości, aby jakikolwiek ptak w nim zamieszkiwał. Również w miejscu i otoczeniu zaznaczonym w nowym opracowaniu (dz. nr 605) nie ma dziupli, w których mogłyby zamieszkiwać dudek.” W związku z powyższym zwracamy się z uprzejmą prośbą o weryfikację planu ochrony.

Uwagi nie uwzględniono. Należy zauważyć, że dudek gnieździ się w różnych ukryciach – mogą to być dziuple, budki lęgowe, opuszczone budynki, pryzmy kamieni, nory w pionowych urwiskach, jamy pod korzeniami, sterty gałęzi itp. Zatem fakt wycięcia drzewa nie jest równoznaczny z tym, że dudki na terenie działki 603 lub 605 nie występują (miejsca wskazane przez Państwa Kuśpa dzieli odległość ok. 300 m co dla ptaków stanowi niewielka odległość). Należy także zauważyć, że eksperci sporządzający projekt PZO wskazali, że dla utrzymania właściwego stanu ochrony dudka konieczne jest utrzymanie właściwego stanu siedlisk poprzez: pozostawianie w zadrzewieniach śródpolnych, śródłąkowych i nadwodnych wszystkich drzew dziuplastych oraz niezalesianie

terenów otwartych, wszystkich obszarów nieleśnych na terenie ostoi. Konieczna jest zatem ochrona nie tylko znanych stanowisk występowania, ale także tych, które stanowią potencjalne miejsca lęgowe dudka w przyszłości. Zapisy te dotyczą wszystkich obszarów nieleśnych w ostoi więc nie dotyczą konkretnie działek wskazanych w ww. piśmie. Zatem nie ma konieczności korekty zarządzenia.

Zaborskie Towarzystwo Naukowe (pismo z dnia 03.09.2013 r.):

„W odniesieniu do bąka, jako zagrożenie istniejące należy wpisać pozyskiwanie trzciny oraz turystykę wodną. Jako zadanie ochronne należy wpisać utrzymanie istniejącej powierzchni trzcinowisk oraz ustalenie kluczowych dla gatunku miejsc rozrodu i wyłączenie tych obszarów z użytkowania turystycznego. Proponowany zapis o utrzymaniu „odpowiedniej” struktury siedlisk jest zbyt niekonkretny. Jako zadanie ochronne należy wpisać niezabudowywanie brzegów jezior, także infrastrukturą turystyczną. Za odpowiedzialnym podmiotem powinny być instytucje związane z zagospodarowaniem przestrzennym i RDOŚ. Zapis „Planowanie zagospodarowania turystycznego brzegów jezior z uwzględnieniem potrzeb ochrony gatunku. Konsultowanie działalności i użytkowania rybackiego, rekreacyjnego i sportowego brzegów jezior w rejonach występowania gatunku ze sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000” jest nieprecyzyjny.”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. Jako zagrożenie istniejące wskazano płoszenie i penetrację siedlisk przez ludzi m.in. turystykę wodną oraz wycinanie i wypalanie trzciny. W działaniach dla tego gatunku wprowadzono zapis „Zapobiegnięcie utracie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku”. Nie wprowadzono zapisu „utrzymanie dotychczasowej powierzchni trzcinowisk” ze względu na fakt, że powierzchnia ta jest nieznaną, ponadto może podlegać ona fluktuacjom w wyniku czynników naturalnych, którym nie można zapobiec. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów. W tej sytuacji wprowadzanie zapisu o niezabudowywaniu brzegów jezior także infrastrukturą turystyczną nie może zostać uwzględnione w treści aktu.

„Jeżeli podstawowym problemem dla gatunków takich jak rybołów, podgorzałka, jest brak dokładnych informacji inwentaryzacyjnych to należy wpisać ocenę ogólną XX a nie U2.”

Uwagi nie uwzględniono w treści zarządzenia, ponieważ dotyczy ona dokumentacji przygotowanej na potrzeby PZO.

„Dla trzmielojada należy wykreślić zagrożenie „zwiększanie się areалу drzewostanów iglastych kosztem liściastych”. Z informacji od współpracujących z nami nadleśnictw wynika, że sytuacja taka nie ma miejsca od wielu lat.”

Uwagi nie uwzględniono. Jest to zagrożenie potencjalne a więc fakt że taka sytuacja obecnie nie występuje, nie oznacza że nie może wystąpić w ciągu 10 lat obowiązywania PZO.

„Dla ptaków wodnych oraz bielika, rybołowa, puchacza, nad akwenami gdzie występują, jako zagrożenie należy wpisać używanie silników spalinowych na jednostkach pływających a jako zadanie ochronne - zakaz ich używania w okresie lęgów. Płoszenie w sezonie lęgowym może powodować straty w lęgach. Dopuszczalne jest natomiast używanie silników elektrycznych. Zapis

taki powinien dotyczyć kluczowych dla poszczególnych gatunków zbiorników wodnych w tym także jezior nad którymi zlokalizowane są strefy ochronne. Wyjątek należy uczynić dla jednostek Policji, WOPR, Gospodarstw Rybackich i Straży Rybackiej.

Uwagi nie uwzględniono. W PZO nie ma możliwości wprowadzania zapisów dotyczących ograniczenia użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego jezior. Tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów.

„Dla gągola i nurogęsi jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę wodną, w szczególności kajakową w okresie przedwakacyjnym, gdy odbywają się; łęgi. Obserwowaliśmy pościgi kajakowe za młodymi nurogęsiami na Brdzie w 2010 i 2011 roku. Jako zagrożenie wpisano jedynie „rozwój turystyki nad brzegami jezior i rzek” co nie jest tożsame z turystyką kajakową.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla derkacza należy wpisać jako zadanie ochronne koszenie łąk od środka – zmiana sposobu koszenia nie łączy się z poniesieniem dodatkowych kosztów dla rolników, a może w znacznym stopniu ograniczyć śmiertelność ptaków w czasie wykonywania zabiegów agrotechnicznych.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla bociana białego i derkacza należy wpisać zmianę sposobu użytkowania gruntów jako zagrożenie istniejące.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla ptaków szponiastych, żurawia i bociana należy wpisać jako zagrożenie kolizje z wiatrakami oraz liniami energetycznymi, przy czym przynajmniej kolizje z liniami energetycznymi należy uznać za zagrożenie istniejące.”

Uwagę częściowo uwzględniono. Zapis wskazujący jako zagrożenie linie energetyczne i elektrownie wiatrowe uwzględniono przy wszystkich gatunkach ptaków szponiastych, bocianach i żurawiu w zagrożeniach potencjalnych, ponieważ brak doniesień o występowaniu takiego problemu na terenie Borów Tucholskich w odniesieniu do większości ww. gatunków i grup ptaków. Sygnały takie dotyczą tylko kolizji bociana białego z liniami energetycznymi, ale ze względu na nierozpoznaną skalę problemu zaplanowano w tym zakresie uzupełnienie stanu wiedzy dla tego gatunku.

„Jako zadanie ochronne należy wpisać dla bociana zmianę konstrukcji słupów energetycznych na bezpieczne dla bocianów.”

Uwagi nie uwzględniono. Zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie wpływu kolizji z liniami energetycznymi na stan ochrony tego gatunku. Odpowiednie działania zostaną zaplanowane w przypadku, gdy zostanie stwierdzone, że utrzymanie właściwego stanu ich ochrony tego wymaga.

„Dla zimorodka jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę kajakową w okresie przed wakacyjnym. Znamy przypadki zatykania nor łęgowych butelką, z młodymi i samicą w środku, przez kajakarzy na Brdzie. Ponadto, nadmierny ruch turystyczny utrudnia rodzicom karmienie młodych.

Jako zadanie ochronne należy zaplanować monitorowanie natężenia turystyki wodnej na kluczowych dla gatunku akwenach i odcinkach rzek, oraz w razie potrzeby, wprowadzenie w tych miejscach ograniczeń dla uprawiania turystyki.”

Uwagę uwzględniono częściowo. Wpisano jako zagrożenie istniejące „turystyka wodna w szczególności kajakowa w sezonie lęgowym”. Nie zaplanowano natomiast monitorowania natężenia turystyki wodnej, ponieważ przeprowadzenie rzetelnego monitoringu w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie nie jest możliwe. Zaplanowano natomiast monitoring stanu ochrony populacji. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie jej ochrony zostaną podjęte odpowiednie działania wyjaśniające przyczyny takiego stanu rzeczy oraz środki zapobiegawcze.

„Dla rybołowa należy wpisać jako zagrożenie zastrzelenie na stawach rybnych, gdyż próba zastrzelenia rybołowa była przez nas dwukrotnie obserwowana w 2012 r. Brak potwierdzonego gniazdowania rybołowa nie jest powodem dostwierdzenia że gatunek już nie występuje w obszarze. Obserwowaliśmy rybołowy w obszarze w okresie, który mógłby (ale nie musiał) wskazywać na potencjalną lęgowość.”

Uwagę uwzględniono.

„Jako zagrożenie istniejące dla bąka, gągoła i nurogęsi powinien być wpisany wykup przez inwestorów, jezior bezodpływowych będących własnością skarbu państwa. Do sprzedaży jezior osobom prywatnym stosunkowo często dochodzi w rejonie Borów Tucholskich.”

Uwagi nie uwzględniono. W opinii organu sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania jeziora np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3.

„Jeżeli dla szlachara wpisano ocenę U2 to, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, należy zaplanować działania ochronne umożliwiające osiągnięcie właściwego stanu ochrony. Monitoring populacji jest niewystarczający, gdyż nie ograniczy on zagrożeń odpowiedzialnych za niewłaściwy stanochrony. Dla szlachara jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę wodną na jeziorach z zalesionymi wyspami np. Wdzydze. Skoro wiadomo, że szlachar gniazdował na jeziorze wdzydzkim a obecnie nie odbywa tam lęgów najprawdopodobniej na skutek antropopresji to należy ustalić stosowne zadania ochronne polegające na ograniczeniu presji turystycznej.”

Uwagi nie uwzględniono. Trend spadkowy i wycofywanie się z lęgówisk śródlądowych szlachara wykazano również w Maklemburgii oraz Walii i Irlandii (Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004.). Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, że gatunek ten zanikł w wyniku presji turystycznej. Nie wydaje się zatem zasadne wprowadzenie zapisów dotyczących ograniczania użytkowania turystycznego wymienionych miejsc.

„Jako zagrożenie istniejące dla derkacza i bąka, powinien być wpisany wykup przez inwestorów cennych przyrodniczo gruntów będących własnością skarbu państwa. Dotyczy to przede wszystkim terenów podmokłych (szuwały, trzciniowiska itp.), znajdujących się nad wodami.”

Uwagi nie uwzględniono. Sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania tych gruntów np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały

już wskazane w załączniku 3.

„Jako zadanie ochronne dla bąka i derkacza powinien znaleźć się zapis o konieczności zidentyfikowania gruntów cennych dla gatunku a będących własnością Skarbu Państwa i wprowadzeniu obowiązku informowania RDOŚ o planowanej ich sprzedaży. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska powinna mieć możliwość przynajmniej opiniowania takiej sprzedaży, kierując się posiadanymi przez siebie informacjami o występowaniu gatunków. Ponadto należy wpisać jako zadanie ochronne (o ile to prawnie możliwe) obowiązek przekazywania cennych gruntów będących siedliskami przedmiotów ochrony Lasom Państwowym, jeśli do tej pory należały do innego podmiotu zarządzającego tym terenem w imieniu Skarbu Państwa. Ponadto, należy wpisać jako zadanie ochronne możliwość wykupu cennych przyrodniczo gruntów (ze stanowiskami przedmiotów ochrony) przez organizacje pozarządowe oraz Lasy Państwowe.”

Uwagi nie uwzględniono. W ocenie organu sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania tych gruntów np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3. Wątpliwa z prawnego punktu widzenia wydaje się także kwestia przekazywania gruntów w zarząd PGL LP, który miałby je przejmować na rzecz Skarbu Państwa. Spójrzeć tu należy zwłaszcza na rodzaj siedlisk wykorzystywanych przez obydwie gatunki: derkacza i bąka, które nie są związane z siedliskami leśnymi.

„Dla wszystkich kaczek należy wpisać jako zagrożenie istniejące zastrzelenie podczas polowania. Rozpoznanie gatunków kaczek podczas polowania jest niemalże niemożliwe ze względu na dynamiczny przebieg wydarzeń podczas polowania na kaczki. Dochodzi wówczas do licznych pomyłek i zastrzelenia także kaczek nie będących gatunkami łownymi z czego myśliwy zdaje sobie sprawę dopiero po odszukaniu upolowanego ptaka.”

Uwagę częściowo uwzględniono. Zagrożenie „przypadkowe zastrzelenie podczas polowań” dodano jako potencjalne dla chronionych gatunków kaczek występujących w obszarze tj. krakwy, cyranki, gągoła, nurogęsi. Tutejszy organ nie posiada informacji o takich przypadkach w obszarze Bory Tucholskie, dlatego nie uznał za zasadne wpisać tego zagrożenia do istniejących.

„Należy wpisać jako zadanie ochronne nieorganizowanie polowań na kaczki w obszarze lub przynajmniej przesunięcie terminu rozpoczęcia polowań na 15 września.”

Uwagi nie uwzględniono. Listę gatunków łownych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (Dz. U. Nr 45, poz. 433), natomiast terminy polowań określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (Dz. U. Nr 48, poz. 459 z późn. zm.), w które PZO nie może ingerować. Zgodnie z art. 44 ust 2. ww. ustawy organem uprawnionym do skracania w uzasadnionych przypadkach okresów polowań na terenie województwa jest sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego i dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych. Należy również zauważyć, że zapisy PZO muszą być zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów.

W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony.

„Należy zakazać polowania na gęgawy w obszarze. Tym bardziej, że PZŁ przyznaje, że pozyskanie jest niewielkie.”

Uwagi nie uwzględniono. Listę gatunków łownych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych. Minimalną i maksymalną liczbę zwierząt łownych zaplanowanych do pozyskania w danym roku gospodarczym określa roczny plan łowiecki. PZO nie może ingerować ww. dokumenty. W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów.

„Należy wykonywać coroczną kontrolę zajęcia stref ochronnych ptaków oraz co kilka lat wyszukiwać nowe stanowiska.”

Uwagę uwzględniono. Zaplanowano monitoring stref ochronnych. Wyszukiwanie nowych stanowisk będzie miało miejsce przy przygotowywaniu kolejnego PZO.

„Dla żurawia i błotniaka stawowego należy wpisać jako istniejące zagrożenie zasypywanie śródpolnych oczek wodnych. Obserwowaliśmy takie działania rolników w obszarze trzykrotnie w 2012 roku oraz dwukrotnie w 2013 roku.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla bociana czarnego i derkacza należy wpisać jako zagrożenie istniejące sukcesję naturalną na śródleśnych terenach otwartych. Brak działań mających na celu powstrzymanie tego naturalnego procesu skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni żerowisk dla gatunku.”

Uwagę uwzględniono.

„Jako zadanie ochronne należy wpisać monitoring najważniejszych zagrożeń dla populacji poszczególnych przedmiotów ochrony tj. np. monitoring populacji norki amerykańskiej, jenota, lisa i szopa pracza oraz monitorowanie turystyki wodnej.”

Uwagi nie uwzględniono. Nie zaplanowano zaproponowanych monitoringów ze względu na niemożność rzetelnego przeprowadzenia takich badań w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie. W opinii organu bardziej zasadne jest prowadzenie monitoringu stanu ochrony populacji kluczowych gatunków, stanowiących przedmiot ochrony w obszarze. Dane gromadzone w trakcie monitoringu dotyczą również identyfikowanych w terenie zagrożeń, które mogą obniżyć wartości parametrów stanu ochrony na stanowisku. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie ochrony gatunków zostaną podjęte odpowiednie środki zapobiegawcze. W ocenie organu sam monitoring drapieżników bez monitorowania gatunków, których populację ograniczają, nie ma sensu. Ciężar gromadzenia danych należy zatem przesunąć na zebranie informacji o gatunkach, dla których norka amerykańska i pozostałe gatunki drapieżników stanowią zagrożenie.

„Dla wszystkich zadań ochronnych należy zaplanować monitorowanie ich realizacji oraz skuteczności. Zwracamy uwagę, że wpisywane zadania muszą być konkretne i precyzyjne gdyż jest

to wymóg zasad stanowienia aktów prawnych. Ponadto, w przeciwnym razie ich realizacja i interpretacja będzie kłopotliwa. Niepoprawne jest używanie określeń typu zapewnić „odpowiednie warunki” czy zapewnić „właściwe warunki”. Należy stosować się do rozporządzenia o zasadach poprawnej techniki prawodawczej.”

Uwagę częściowo uwzględniono. Doprecyzowano zapisy dotyczące działań ochronnych. Nie zaplanowano natomiast monitorowania ich realizacji oraz skuteczności – ocena taka zostanie dokonana przy przygotowywaniu kolejnego PZO.

Swoje uwagi do projektu PZO wniosła również Gmina Lipusz pismem nr KO-OŚ.6126.4.2012 z dnia 28.11.2012 r. Poniżej wskazano ich treść i sposób rozpatrzenia.

„utrzymanie wolnej od zabudowy rekreacyjnej strefy brzegowej (100 m)” – należy dodać, że powyższe obostrzenie nie będzie dotyczyło sytuacji wymienionych w § 7 ust. 3 uchwały nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim”.

Uwaga bezprzedmiotowa, ponieważ w projekcie zarządzenia nie istniał zapis „utrzymanie wolnej od zabudowy rekreacyjnej strefy brzegowej (100 m)”.

„zapis „konsultowanie zagospodarowania i użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego brzegów jezior i rzek ze sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000” – dokumenty planistyczne (projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, projekty decyzji o warunkach zabudowy, projekty decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego) są zgodniew obowiązującymi przepisami, z uwagi na obszary chronione w gminie Lipusz, uzgadniane z RDOŚ w Gdańsku.”

Uwagę uwzględniono.

„objęcie miejsc gniazdowania ochrona strefowa – należy uściślić, że obostrzenia w obrębie stref nie będą dotyczyć istniejących obszarów zainwestowania lub terenów inwestycyjnych zapisanych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Usunięto zapis dotyczący tworzenia stref ochronnych, ponieważ uznano, że powieliła on istniejące przepisy dotyczące wyznaczania tych stref. Zatem ww. uwaga nie ma już zastosowania do treści zarządzenia.

„ograniczenia związane z pozyskaniem drewna – należy wprowadzić tylko w odniesieniu do terenów Lasów Państwowych.”

Uwagę uwzględniono częściowo. W opinii organu bez znaczenia dla ochrony siedliska gatunków ptaków, dla których zaplanowano to działanie jest kwestia własności gruntów. Czym innym jest natomiast kwestia ponoszenia odpowiedzialności i kosztów za wprowadzanie ograniczeń w tym zakresie na gruntach prywatnych. Zastosowano zatem zapis „Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000, a w odniesieniu do gruntów Skarbu Państwa lub stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000”.

„zakaz usuwania drzew dziuplastych – należy dodać zapis, że zakaz ten nie będzie dotyczył drzew,

które zagrażają bezpieczeństwu ludzi lub mienia w istniejących obiektach budowlanych oraz zagrażają bezpieczeństwu ruchodrogowego.

Uwagę uwzględniono częściowo. Zastosowano zapis: „pozostawienie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych, o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi, mienia w istniejących obiektach budowlanych. Bezpieczeństwo ludzi odnosi się również do bezpieczeństwa ruchu drogowego a więc nie ma potrzeby dodawać zapisu dotyczącego tej kwestii. Przypadki usuwania drzew dziuplastych ze względu na ww. zagrożenia będzie incydentalne więc nie powinno stanowić zagrożenia dla gatunków ptaków chronionych w obszarze.

„w przypadku ochrony stanowisk ptaków oraz łęgów zapis „wylączenie z użytkowania rębego pasa lasu” – należy doprecyzować o jaka szerokość pasa lasu chodzi; obostrzenie powinno dotyczyć zakazu stosowania rębni zupełnych lub gniazdowych, stosowanie rębni przerębowych powinno być dozwolone.

Uwagę uwzględniono. Zastosowano zapis: „pozostawianie bez zabiegów gospodarczych pasów o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha, oraz pasów o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu wzdłuż odcinków rzek na których występuje ten gatunek lub gospodarowanie na ww. pasach rębniami złożonymi (z wyjątkiem IVd z cięciami zupełnymi), w okresie od 1 sierpnia – 28 lutego,”.

„w przypadku łęgów „pozostawianie 10-20 % drzewostanu do naturalnego rozpadu” – należy wprowadzić tylko w odniesieniu do terenów Lasów Państwowych, z wyłączeniem lasów prywatnych.”

Uwaga nie dotyczy przedmiotu niniejszego zarządzenia, gdyż siedliska łęgowe zgodnie z SDF nie stanowią przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, więc dokumentacja PZO, jak i zarządzenie nie zawiera zapisów odnoszących się do tego siedliska. Siedlisko 91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034. Uwaga ta została rozpatrzona w uzasadnieniu do zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034.

„obostrzenia w zakresie nawożenia, terminów, technik wykaszania łąk – kwestie te należy uzgodnić z izbą rolniczą, ośrodkiem doradztwa rolniczego oraz agencją restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa.”

Uwagi nie uwzględniono. Przedstawiciele izb rolniczych, ośrodków doradztwa rolniczego oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa byli obecni na spotkaniach dyskusyjnych dotyczących PZO i nie zgłaszali uwag w tym zakresie. Uwagi od tych instytucji nie zostały również zgłoszone w trakcie konsultacji w trybie art. 39 ustawy OOS.

„ograniczenia w gospodarce rybackiej – kwestie te należy skonsultować z właścicielami, dzierżawcami jezior.”

Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 3. ustawy o ochronie przyrody sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. W tym celu Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku przeprowadził 14 spotkań dyskusyjnych, na

których omawiano zapisy PZO. Uczestniczyć w nich i składać uwagi mogły wszystkie zainteresowane osoby i podmioty prowadzące działalność w obrębie siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Ponadto projekt zarządzenia podlegał konsultacjom społecznym w trybie art. 39 ustawy OOS. Właściciele i dzierżawcy jezior nie zgłaszali uwag dotyczących proponowanych zapisów.

„w przypadku wydm śródlądowych z murawami piaskowymi – brak informacji na temat lokalizacji tych siedlisk, nie zgadzamy się na bezwzględne ograniczenie przeznaczenia tych terenów pod zabudowę na obszary inwestycyjne.”

Uwaga nie dotyczy przedmiotu niniejszego zarządzenia, gdyż siedlisko wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi zgodnie z SDF nie stanowi przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, zatem dokumentacja PZO, jak i zarządzenie nie zawiera zapisów odnoszących się do tego siedliska. Siedlisko 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus, Agrostis*) stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034. Uwaga ta została rozpatrzona w uzasadnieniu do zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034.

Swoje uwagi do projektu PZO wniósł również Urząd Gminy Kościerzyna pismem nr OS.60.78.2012.KL z dnia 19.11.2012 r. Poniżej wskazano ich treść i sposób rozpatrzenia.

„ochrona strefowa gniazd ptaków – uściślić, że zakaz zabudowy nie może dotyczyć istniejących obszarów zainwestowania lub terenów inwestycyjnych zapisanych w miejscowych planie zagospodarowania przestrzennego.”

Usunięto zapis dotyczący tworzenia stref ochronnych, ponieważ uznano, że powieliła on istniejące przepisy dotyczące wyznaczania tych stref. Zatem ww. uwaga nie ma już zastosowania do treści zarządzenia.

„odnośnie norki amerykańskiej – dodalibyśmy, aby zakazać hodowli norki na obszarach Natura 2000 – obecnie żadne przepisy tego nie zabraniają”

Uwagę częściowo uwzględniono. Zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie umieszczono w załączniku 6 - Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów. Zatem organ nie może zakazać hodowli norki amerykańskiej. Wydaje się, że wprowadzenie zapisów z tym związanych do dokumentów planistycznych, ułatwi eliminację tego typu zagrożenia.

„wprowadzanie ograniczeń w zakresie terminów wykaszania łąk – uzgodnić te kwestie z izbą rolniczą, ośrodkiem doradztwa rolniczego oraz agencją restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa.”

Uwagi nie uwzględniono. Przedstawiciele izb rolniczych, ośrodków doradztwa rolniczego oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa byli obecni na spotkaniach dyskusyjnych dotyczących PZO i nie zgłaszali uwag w tym zakresie. Uwagi od tych instytucji nie zostały również zgłoszone w trakcie konsultacji w trybie art. 39 ustawy OOS,

„zakaz usuwania drzew dziuplastych – dodać, że nie dotyczy usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwosnących przy drogach i na terenach zainwestowanych.”

Uwagę uwzględniono częściowo. Zastosowano zapis: „pozostawienie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych, o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi, mienia w istniejących obiektach budowlanych. Bezpieczeństwo ludzi odnosi się również do bezpieczeństwa ruchu drogowego, a więc nie ma potrzeby dodawać zapisu dotyczącego tej kwestii. Przypadki usuwania drzew dziuplastych ze względu na ww. zagrożenia będzie incydentalne więc nie powinno stanowić zagrożenia dla gatunków ptaków chronionych w obszarze.

„ograniczenia pozyskiwania drewna wprowadzić tylko na terenie Lasów Państwowych.”

Uwagę uwzględniono częściowo. W ocenie organu bez znaczenia dla ochrony siedliska gatunków ptaków, dla których zaplanowano to działanie jest kwestia własności gruntów. Czym innym jest natomiast kwestia ponoszenia odpowiedzialności i kosztów za wprowadzanie ograniczeń w tym zakresie na gruntach prywatnych. Zastosowano zatem zapis „Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000, a w odniesieniu do gruntów Skarbu Państwa lub stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000”.

„wylączeniez użytkowania rębego pasa lasu” dla ochrony stanowisk ptaków oraz lęgów – lepiej wprowadzić zakaz stosowania rębni zupełnych lub gniazdowych, stosowanie rębni przerębowych powinno być dozwolone”.

Uwagę częściowo uwzględniono. Zastosowano zapis: „pozostawianie bez zabiegów gospodarczych pasów o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha, oraz pasów o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu wzdłuż odcinków rzek na których występuje ten gatunek lub gospodarowanie na ww. pasach rębniami złożonymi (z wyjątkiem IVD z cięciami zupełnymi), w okresie od 1 sierpnia – 28 lutego,”. Przy obecnie prowadzonej gospodarce leśnej stan ochrony gatunków, dla których ww. zapis zastosowano (gągoł i nurogęś), oceniono jako właściwy, zatem ograniczenie stosowania rębni tylko do przerębowej wydaje się nieuzasadnione.

„zapis „konsultowanie zagospodarowania i użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego brzegów jezior i rzek ze sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000” zapis powinien brzmieć inaczej np. konsultowanie zamierzeń inwestycyjnych .../czy organizacja zawodów sportowych wymagałaby konsultacjiz RDOŚ?/.

Uwagę uwzględniono. Zapis usunięto, ponieważ uznano, że powieliła on istniejące przepisy dotyczące realizacji przedsięwzięć na obszarach Natura 2000.

„ograniczenia w gospodarce rybackiej – kwestie te należy skonsultować z właścicielami lub

dzierżawcami jezior.”

Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 3. ustawy o ochronie przyrody sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwi zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. W tym celu Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku przeprowadził 14 spotkań dyskusyjnych, na których omawiano zapisy PZO. Uczestniczyć i składać uwagi w nich mogły wszystkie zainteresowane osoby i podmioty prowadzące działalność w obrębie siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Ponadto projekt zarządzenia podlegał konsultacjom społecznym w trybie art. 39 ustawy OOS. Właściciele i dzierżawcy jezior nie zgłaszali uwag do proponowanych zapisów PZO.

„dla łągów: ograniczenie do 10-20 % pozostawienie drzewostanu do naturalnego rozpadu – dodać „z wyłączeniem lasów prywatnych”.

Uwaga nie dotyczy przedmiotu niniejszego zarządzenia, gdyż siedliska łągowe zgodnie z SDF nie stanowią przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, więc dokumentacja PZO, jak i zarządzenie nie zawiera zapisów odnoszących się do tego siedliska. Siedlisko 91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034. Uwaga ta została więc rozpatrzona w uzasadnieniu do zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034.

dla wydm śródlądowych z murawami piaskowymi – brak naniesionej inwentaryzacji tych siedlisk na mapach, nie możemy się zgodzić na bezwzględne ograniczenie przeznaczenia tych siedlisk na obszary inwestycyjne.

Uwaga nie dotyczy przedmiotu niniejszego zarządzenia, gdyż siedlisko wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi zgodnie z SDF nie stanowi przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, zatem dokumentacja PZO, jak i zarządzenie nie zawiera zapisów odnoszących się do tego siedliska. Siedlisko 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*) stanowi przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034. Uwaga ta została więc rozpatrzona w uzasadnieniu do zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Wdzydzkie PLH220034.

Swoje uwagi do projektu PZO wniosło również Zaborskie Towarzystwo Naukowe pismem z dnia 20.12.2012r. Poniżej wskazano ich treść i sposób rozpatrzenia.

„W odniesieniu do bąka, jako zagrożenie istniejące należy wpisać pozyskiwanie trzciny oraz turystykę wodną. Jako zadanie ochronne należy wpisać utrzymanie istniejącej powierzchni trzcinowisk oraz ustalenie kluczowych dla gatunku miejsc rozrodu i wyłączenie tych obszarów z użytkowania turystycznego. Proponowany zapis o utrzymaniu „odpowiedniej” struktury siedlisk jest zbyt ogólny. Za niezabudowywanie brzegów jezior odpowiedzialnym podmiotem powinny być instytucje związane z zagospodarowaniem przestrzennym, RZGW oraz samorządy lokalne.”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. Jako zagrożenie istniejące wskazano płoszenie i penetrację siedlisk przez ludzi m.in. turystykę wodną oraz wycinanie i wypalanie trzciny. W

działaniach dla tego gatunku wprowadzono zapis „Zapobiegnięcie utracie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku”. Na terenie obszaru Bory Tucholskie w 2008 r. została wykonana inwentaryzacja, w trakcie której zostały określone miejsca rozrodu tego gatunku, jednakże w PZO nie ma możliwości wyłączenia tych obszarów z użytkowania turystycznego. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów. Nie wprowadzono zapisu „utrzymanie dotychczasowej powierzchni trzcinowisk” ze względu na fakt, że powierzchnia ta jest nieznaną, ponadto może podlegać ona fluktuacjom w wyniku czynników naturalnych, którym nie można zapobiec.

„Jeżeli podstawowym problemem dla gatunków takich jak rybołów, podgorzałka, jest brak dokładnych informacji inwentaryzacyjnych, to należy wpisać ocenę ogólną XX, a nie U2.”

Uwagi nie uwzględniono – nie dotyczy treści zarządzenia.

„Dla wszystkich gatunków wodno-błotnych należy wpisać jako zadanie ochronne redukcję liczebności populacji norki amerykańskiej oraz szopa pracza. Odpowiedzialnymi za to zadanie powinny być koła łowieckie. Należy rozważyć czy możliwe jest ustalenie wynagradzania przez RDOŚ lub organizacje pozarządowe, dla myśliwych za odstrzeloną sztukę, z zaznaczeniem że wynagradzanie byłoby możliwe przy dostępności pozyskanych środków na ten cel. Oplacalność pozyskania była w przeszłości jedną z przyczyn utrzymującego się niskiego stanu liczebności lisa.”

Uwagi nie uwzględniono. Ze względu na wątpliwości, czy ww. gatunki drapieżników mają rzeczywiście istotny wpływ na stan ochrony przedmiotów ochrony w obszarze nie zaplanowano działania polegającego na ich redukcji. RDOŚ w Gdańsku zwróci się natomiast do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tych gatunków w planach łowieckich.

„Dla ptaków wodnych oraz bielika, rybołowa, puchacza jako zagrożenie należy wpisać używanie silników spalinowych na jednostkach pływających, a jako zadanie ochronne - zakaz ich używania w okresie lęgowym. Płoszenie w sezonie lęgowym może powodować straty w lęgach. Dopuszczalne jest natomiast używanie silników elektrycznych. Zapis taki powinien dotyczyć kluczowych dla poszczególnych gatunków zbiorników wodnych, w tym także jezior, nad którymi zlokalizowane są strefy ochronne.”

Uwagi nie uwzględniono. W PZO nie ma możliwości wprowadzania zapisów dotyczących ograniczenia użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego jezior. Tworzone zapisy PZO muszą być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów.

„Dla gągoła i nurogęsi jako zadanie ochronne należy wpisać wyłączenie z użytkowania rębego ekotonów wzdłuż jezior i cieków wodnych o szerokości drzewostanu min 50 m. Ekotonów tych nie należy także użytkować zrębami złożonymi. Wyłączenie z użytkowania ekotonów jedynie zrębami zupełnymi, a dopuszczenie zrębów złożonych byłoby niewłaściwe, gdyż siedliska nad wodami są

zazwyczaj siedliskami żyźniejszymi, a więc z założenia użytkowane są najczęściej zrębami złożonymi. Dopuszczenie do stosowania zrębów złożonych co prawda wydłuża o kilka-kilkanaście lat proces wyrębu, lecz koniec końców prowadzi do usunięcia starodrzewu, czyli siedliska przedmiotuochrony. Zręby złożone można dopuścić jedynie wtedy, gdy konieczna jest przebudowa drzewostanu niezgodnego z siedliskiem.”

Uwagi częściowo uwzględniono. W działaniach wprowadzono zapisy dla gągoła i nurogęsi: „zapobiegnięcie zniszczeniu siedlisk lęgowych poprzez zachowanie istniejącego użytkowania naturalnej roślinności brzegów jezior i rzek oraz lokalizowanie nowego zainwestowania w miejscach już przekształconych i zagospodarowanych; pozostawianie bez zabiegów gospodarczych pasów o szerokości 50 m wokół jezior o powierzchni większej niż 0,5 ha, oraz pasów o szerokości odpowiadającej jednej wysokości drzewostanu wzdłuż odcinków rzek na których występuje ten gatunek lub gospodarowanie na ww. pasach rębiami złożonymi (z wyjątkiem IVd z cięciami zupełnymi), w okresie od 1 sierpnia – 28 lutego, pozostawienie ww. pasach wszystkich drzew dziuplastych o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi, mienia w istniejących obiektach budowlanych”. W kwestii stosowania rębni złożonych uznano, iż biorąc pod uwagę, że obecnie stosuje się rębnie złożone w ww. drzewostanach a stan ochrony gatunków związanych z tymi drzewostanami oceniono jako właściwy, nie ma konieczności wprowadzania dodatkowych ograniczeń w gospodarce leśnej.

„Dla gągoła i nurogęsi jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę wodną, w szczególności kajakową w okresie przedwakacyjnym, gdy odbywają się łęgi. Obserwowaliśmy pościgi kajakowe za młodymi nurogęsiami na Brdzie w 2010 i 2011 roku. Jako zagrożenie wpisano jedynie „rozwój turystyki nad brzegami jezior i rzek”, co nie jest tożsame z turystyką kajakową.

Uwagę uwzględniono.

„Dla gągoła i nurogęsi jako działanie ochronne powinno się zaplanować wywieszanie budek lęgowych z zabezpieczeniem przeciw drapieżnikom.”

Uwagi nie uwzględniono. W trakcie prac nad PZO nie stwierdzono, że istniejącym zagrożeniem dla tych gatunków jest brak naturalnych miejsc do zakładania gniazd, zatem nie stwierdzono konieczności wywieszania dla nich budek lęgowych.

„Dla włośchatki należy ustalić działanie ochronne w postaci ochrony drzew dziuplastych w drzewostanach rębnych. Z uwagi na przewagę słabych siedlisk i małe pierśnice drzew, w obszarze Borów Tucholskich dziuple powstają niemal wyłącznie w drzewostanach rębnych i przeszłorębnych. Ochrona drzew dziuplastych w drzewostanach przedrębnych jest w większości ochroną drzew dziuplastych tam, gdzie ich nie ma. Drzewa dziuplaste są w omawianym obszarze kluczowym elementem środowiska, którego zachowanie jest niezbędne dla zapewnienia właściwej ochrony wielu przedmiotom ochrony (włośchatka, gągoł, nurogęś, siniak, dudek, dzięcioł czarny). Uważamy, że zapisy instrukcji ochrony lasu, mówiące o pozostawianiu wszystkich drzew dziuplastych, są wystarczające dla ich ochrony, jednak należy je potwierdzić w formie zadań ochronnych. Ponadto Lasy Państwowe deklarują zostawianie wszystkich drzew dziuplastych jako standard będąc podmiotem certyfikowanym przez FSC. Dopuszczalne jest usuwanie takich drzew oraz posuszu z drzewostanu wzdłuż dróg publicznych i udostępnionych do ruchu w odległości jednej wysokości drzew.”

Uwaga została częściowo uwzględniona. Zastosowano zapis „pozostawienie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi, mienia w istniejących obiektach budowlanych, na obszarach w użytkowaniu rębny takim wyznaczanie pozostawianych kęp starodrzewu, aby obejmowały maksymalną liczbę drzew dziuplastych”.

„Dla gatunków gniazdujących w dziuplach istotne jest aby ustalić, w każdym z nadleśnictw, jaka jest obecnie powierzchnia drzewostanów ponad 120 letnich, w których proces tworzenia się dziupli przyspiesza. Należy ustalić czy dla każdego z nadleśnictw poziom takich drzewostanów jest wystarczający, czy też wymaga powiększenia. Jeżeli poziom takich drzewostanów (w % lub ha) jest wystarczający należy to uzasadnić. Należy ponadto wyłączyć z użytkowania drzewostany ponad 140-letnie.”

Uwagi nie uwzględniono. Zaplanowano inne działania, które pozwolą utrzymać lub odtworzyć właściwy stan ochrony siedlisk ptaków gniazdujących w dziuplach.

„Dla wszystkich dziuplaków będących przedmiotami ochrony w obszarze (włochatka, gągoł, nurogęś, siniak, dudek, dzięcioł czarny) jako zagrożenie istniejące należy wpisać wykonywanie prac zrębowych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda, w sezonie lęgowym. Niepokojenie w okresie karmienia młodych może skutkować porzuceniem lęgów przez samicę.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla derkacza należy wpisać jako zadanie ochronne koszenie łąk od środka – zmiana sposobu koszenia nie łączy się z poniesieniem dodatkowych kosztów dla rolników, a może w znacznym stopniu ograniczyć śmiertelność ptaków w czasie wykonywania zabiegów agrotechnicznych.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla bociana białego i derkacza należy wpisać zmianę sposobu użytkowania gruntów jako zagrożenie istniejące.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla ptaków szponiastych, żurawia i bociana należy wpisać jako zagrożenie kolizje z wiatrakami oraz liniami energetycznymi, przy czym przynajmniej kolizje z liniami energetycznymi należy uznać za zagrożenie istniejące.”

Uwagę częściowo uwzględniono. Zapis wskazujący jako zagrożenie linie energetyczne i elektrownie wiatrowe uwzględniono przy wszystkich gatunkach ptaków szponiastych, bocianach i żurawiu w zagrożeniach potencjalnych, ponieważ brak doniesień o występowaniu takiego problemu na terenie Borów Tucholskich w odniesieniu do większości ww. gatunków i grup ptaków. Sygnały takie dotyczą tylko kolizji bociana białego z liniami energetycznymi. Ze względu na nierozpoznaną skalę problemu zaplanowano w tym zakresie uzupełnienie stanu wiedzy dla tego gatunku.

„Jako zadanie ochronne należy wpisać dla bociana zmianę konstrukcji słupów energetycznych na bezpieczne dla bocianów, oraz zakładanie platform gniazdowych.”

Uwagi nie uwzględniono. Zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie wpływu kolizji z liniami energetycznymi na stan ochrony tego gatunku. Odpowiednie działania zostaną zaplanowane

w przypadku, gdy zostanie stwierdzone, że utrzymanie właściwego stanu ich ochrony tego wymaga.

„Dla zimorodka jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę kajakową w okresie przed wakacyjnym. Znamy przypadki zatykania nor lęgowych butelką, z młodymi i samicą w środku, przez kajakarzy na Brdzie. Ponadto, nadmierny ruch turystyczny utrudnia rodzicom karmienie młodych. Jako zadanie ochronne należy zaplanować monitorowanie natężenia turystyki wodnej na kluczowych dla gatunku akwenach i odcinkach rzek oraz, w razie potrzeby, wprowadzenie w tych miejscach ograniczeń dla uprawiania turystyki.”

Uwagę uwzględniono częściowo. Wpisano jako zagrożenie istniejące „turystyka wodna w szczególności kajakowa w sezonie lęgowym”. Nie zaplanowano natomiast monitorowania natężenia turystyki wodnej, ponieważ przeprowadzenie rzetelnego monitoringu w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie nie jest możliwe. Zaplanowano natomiast monitoring stanu ochrony populacji. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie jej ochrony zostaną podjęte odpowiednie działania wyjaśniające przyczyny takiego stanu rzeczy oraz środki zapobiegawcze.

„Dla rybołowa należy wpisać jako zagrożenie odstrzał na stawach rybnych, gdyż próba zastrzelenia rybołowa była przez nas dwukrotnie obserwowana w 2012 r. Brak potwierdzonego gniazdowania rybołowa nie jest powodem do stwierdzenia, że gatunek już nie występuje w obszarze. Obserwowaliśmy rybołowy w obszarze w okresie, który mógłby (ale nie musiał) wskazywać na potencjalną lęgowość.”

Uwagę uwzględniono.

„Jako zagrożenie istniejące dla bąka, gągoła i nurogęsi powinien być wpisany wykup przez inwestorów, jezior bezodpływowych będących własnością skarbu państwa. Do sprzedaży jezior osobom prywatnym stosunkowocześnie dochodzi w rejonie Borów Tucholskich.”

Uwagi nie uwzględniono. Sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania jeziora np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3.

Jeżeli dla szlachara wpisano ocenę U2 to, zgodnie z rozporządzeniem Ministra środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natur 2000, należy zaplanować działania ochronne umożliwiające osiągnięcie właściwego stanu ochrony. Monitoring populacji jest niewystarczający, gdyż nie ograniczy on zagrożeń odpowiedzialnych za niewłaściwy stanochrony. Dla szlachara jako zagrożenie istniejące należy wpisać turystykę wodną na jeziorach z zalesionymi wyspami tj. Wdzydze i Charzykowskie. Skoro wiadomo, że szlachar gniazdował njeziorze wdzydzkim, a obecnie nie odbywa tam lęgów najprawdopodobniej na skutek antropopresji, to należy ustalić stosowne zadania ochronne polegające na ograniczeniu presji turystycznej.

Uwagi nie uwzględniono. Trend spadkowy i wycofywanie się z lęgowisk śródlądowych szlachara wykazano również w Maklemburgii oraz Walii i Irlandii (Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004.). Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, że gatunek ten zanikł w wyniku presji turystycznej. Nie wydaje się zatem zasadne wprowadzenie zapisów dotyczących ograniczania

użytkowania turystycznego wymienionych miejsc.

„Jako zagrożenie istniejące dla derkacza, bąka, powinien być wpisany wykup przez inwestorów cennych przyrodniczo gruntów będących własnością skarbu państwa. Dotyczy to przede wszystkim terenów podmokłych (szuwały, trzcinowiska itp.), znajdujących się nad wodami.”

Uwagi nie uwzględniono. Sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania tych gruntów np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3.

„Jako zadanie ochronne dla bąka i derkacza powinien znaleźć się zapis o konieczności zidentyfikowania gruntów cennych dla gatunku, a będących własnością Skarbu Państwa i wprowadzeniu obowiązku informowania RDOS o planowanej ich sprzedaży. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska powinna mieć możliwość przynajmniej opiniowania takiej sprzedaży, kierując się posiadanymi przez siebie informacjami o występowaniu gatunków. Ponadto należy wpisać jako zadanie ochronne obowiązek przekazywania cennych gruntów będących siedliskami przedmiotów ochrony Lasom Państwowym, jeśli do tej pory należały do innego podmiotu zarządzającego tym terenem w imieniu Skarbu Państwa. Ponadto, należy wpisać jako zadanie ochronne możliwość wykupu cennych przyrodniczo gruntów (ze stanowiskami przedmiotów ochrony) przez Lasy Państwowe oraz organizacje pozarządowe.”

Uwagi nie uwzględniono. Sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko niewłaściwy sposób użytkowania tych gruntów np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3. Wątpliwa z prawnego punktu widzenia wydaje się także kwestia przekazywania gruntów w zarząd PGL LP, który miałby je przejmować na rzecz Skarbu Państwa. Spójrzeć tu należy zwłaszcza na rodzaj siedlisk wykorzystywanych przez obydwie gatunki: derkacza i bąka, które nie są związane z siedliskami leśnymi.

„Dla wszystkich kaczek należy wpisać jako zagrożenie istniejący odstrzał podczas polowania. Rozpoznanie gatunków kaczek podczas polowania jest niemalże niemożliwe ze względu na dynamiczny przebieg wydarzeń podczas polowania na kaczki. Dochodzi wówczas do licznych pomyłek i odstrzelenia także kaczek nie będących gatunkami łownymi, z czego myśliwy zdaje sobie sprawę dopiero po odszukaniu upolowanego ptaka.”

Uwagę uwzględniono. Zagrożenie „przypadkowe zastrzelenie podczas polowań” dodano jako potencjalne dla chronionych gatunków kaczek występujących w obszarze tj. krakwy, cyranki, gągoła, nurogęsi.

„Należy wpisać jako zadanie ochronne nieorganizowanie polowań na kaczki w obszarze lub przynajmniej przesunięcie terminu rozpoczęcia polowań na 15 września.”

Uwagi nie uwzględniono. Listę gatunków łownych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych, natomiast terminy polowań określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne, w które PZO nie może ingerować. Zgodnie z art. 44 ust 2. ww. ustawy organem uprawnionym do skracania w uzasadnionych przypadkach okresów polowań na terenie województwa jest sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego i dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych.

W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony.

„Należy zakazać polowania na gęgawy w obszarze. PZŁ przyznaje, że ich pozyskanie jest niewielkie.”

Uwagi nie uwzględniono. Listę gatunków łownych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych. Minimalną i maksymalną liczbę zwierząt łownych zaplanowanych do pozyskania w danym roku gospodarczym określa roczny plan łowiecki. PZO nie może ingerować ww. dokumenty. W PZO zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów.

„Należy wykonywać coroczną kontrolę zajęcia stref ochronnych ptaków oraz co kilka lat wyszukiwać nowe stanowiska.”

Uwagę uwzględniono. Zaplanowano monitoring stref ochronnych. Wyszukiwanie nowych stanowisk będzie miało miejsce przy przygotowywaniu kolejnego PZO.

„Należy zakazać hodowli norki amerykańskiej w obszarze, ze względu na wykazany negatywny wpływ tego gatunku dla populacji wielu przedmiotów ochrony w obszarze.”

co powinno zapewnić poprawę warunków bytowania gęsi w obszarze.

Uwagę częściowo uwzględniono. Zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie umieszczono w załączniku 6 - Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Należy przy tym podkreślić, iż tworzenie zapisów PZO musi być także zgodne z aktualnymi wytycznymi Ministra Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, które jednoznacznie wskazują (notatka z 23.10.2014r.) na brak możliwości wprowadzania do PZO zapisów noszących znamiona zakazów. Zatem organ nie może zakazać hodowli norki amerykańskiej. Wydaje się, że wprowadzenie zapisów z tym związanych do dokumentów planistycznych ułatwi eliminację tego typu zagrożenia.

„Dla żurawia i błotniaka stawowego należy wpisać jako istniejące zagrożenie zasypywanie śródpolnych oczek wodnych. Zjawisko to jest powszechne na całym obszarze, a śmieci z roku na rok przybywa. Obserwowaliśmy takie działania rolników w obszarze trzykrotnie w 2012 roku.”

Uwagę uwzględniono.

„Dla puchacza jako zadanie ochronne należy wyłączyć z użytkowania gospodarczego i cięć sanitarnych siedliska bagiennie.”

Uwagi nie uwzględniono. W toku prac nad PZO, eksperci nie stwierdzili konieczności wyłączenia siedlisk bagiennych z użytkowania gospodarczego i cięć sanitarnych w celu odtworzenia

właściwego stanu ochrony tego gatunku.

„Dla puchacza i bielika jako zadanie ochronne należy wpisać zakładanie platform gniazdowych. W warunkach Borów Tucholskich ta forma ochrony czynnej jest potrzebna, szczególnie, że w niektórych strefach gniazda naturalne bielików spadają nawet co roku, co jest oczywistym zagrożeniem dla lęgów.”

Uwagi nie uwzględniono. W toku prac nad PZO, eksperci nie stwierdzili konieczności podjęcia takich działań w celu utrzymania i odtworzenia właściwego stanu ochrony dla tych gatunków.

„Dla lerki i lelka jako zadanie ochronne należy wpisać lokalizowanie w rogu wydzielenia 5% kępy starodrzewu pozostawianego na zrębach. Nie należy dzielić zrębu kępą na pół gdyż lerka i lelek preferują długie zręby zupełne.”

Uwagi nie uwzględniono. Taki sposób lokowania może być niemożliwy z powodu różnych czynników terenowych.

„Dla bociana czarnego i derkacza należy wpisać jako zagrożenie istniejące sukcesję naturalną na śródleśnych terenach otwartych. Brak działań mających na celu powstrzymanie tego naturalnego procesu skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni żerowisk dla tych gatunków.”

Uwagę uwzględniono.

„Jako zadanie ochronne należy wpisać monitoring najważniejszych zagrożeń dla populacji poszczególnych przedmiotów ochrony tj. np. monitoring populacji norki amerykańskiej, jenota, lisa i szopa pracza oraz monitorowanie turystyki wodnej.”

Uwagi nie uwzględniono. Nie zaplanowano zaproponowanych monitoringów ze względu na niemożność rzetelnego przeprowadzenia takich badań w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie. W ocenie organu bardziej zasadne jest prowadzenie monitoringu stanu ochrony populacji kluczowych gatunków, stanowiących przedmiot ochrony w obszarze. Dane gromadzone w trakcie monitoringu dotyczą również identyfikowanych w terenie zagrożeń, które mogą spowodować obniżenie wartości parametrów stanu ochrony na stanowisku. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie ochrony gatunków zostaną podjęte odpowiednie środki zapobiegawcze. W ocenie organu sam monitoring drapieżników bez monitorowania gatunków, których populację ograniczają, nie jest zasadny. Ciężar gromadzenia danych należy zatem przesunąć na zebranie informacji o gatunkach, dla których norka amerykańska i pozostałe gatunki drapieżników stanowią zagrożenie.

„Dla wszystkich zadań ochronnych należy zaplanować monitorowanie ich realizacji oraz skuteczności. Zwracamy uwagę, że wpisywane zadania muszą być konkretne i precyzyjne, gdyż jest to wymóg zasad stanowienia aktów prawnych. Ponadto, w przeciwnym razie ich realizacja i interpretacja będzie kłopotliwa. Niepoprawne jest używanie określeń typu „zapewnić odpowiednie” czy zapewnić „właściwe warunki”. Należy stosować się do rozporządzenia o zasadach poprawnej techniki prawodawczej.”

Uwagę częściowo uwzględniono. Doprecyzowano zapisy dotyczące działań ochronnych. Nie zaplanowano natomiast monitorowania ich realizacji oraz skuteczności – ocena taka zostanie dokonana przy przygotowywaniu kolejnego PZO.

Swoje uwagi do projektu PZO wniósł również Park Narodowy Bory Tucholskie. Poniżej wskazano ich treść i sposób rozpatrzenia. Należy jednak zwrócić uwagę, że część z przedłożonych uwag, a mianowicie:

- „Z uwagi na fakt, że część otuliny Parku Narodowego „Bory Tucholskie” pokrywa się powierzchniowo z obszarem PLB220009, zasadnym wydaje się uwzględnienie w części Informacja o obszarze i przedmiotach ochrony (etap II, moduł A, pkt 2,1) Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego "Bory Tucholskie" (Dz. U. 2008 nr 230 poz. 1545).”
- „W części gatunki zwierząt i ich siedliska występujące na terenie obszaru (etap II, moduł A, pkt, 2.6.3) zbyt ogólne wydają się informacje dotyczące występowania przedmiotów ochrony w obszarze i zagrożeń w odniesieniu do konkretnych lokalizacji stanowisk.”
- „W części stan ochrony przedmiotów ochrony (etap II, moduł 8, punkt 3) wątpliwości budzi ocena ogólna U2 dla gatunków od dłuższego czasu nie notowanych w obszarze (podgorzałka, rybołów, szlachar). Czy nie właściwsze byłoby przypisanie tym gatunkom oceny XX tym bardziej, że zaplanowane są dla nich działania mające na celu rozpoznanie w zakresie pojawiania się gatunku w obszarze?”
- „Wnioskujemy o dokładne przeanalizowanie SDF-u obszaru PLB220009 pod kątem występujących w nim błędów. Wydaje się, że zawiera on wiele informacji nieprawdziwych, powielonych z SDF-u sąsiedniego obszaru Wielki Sandr Brdy (PLB220001). Dotyczy to zarówno części opisowych (np. błędna informacja, że Park Narodowy „Bory Tucholskie” znajduje się w granicach PLB220009) jak również danych liczbowych (np. populacja migrująca żurawia - rozbieżności między liczbą podaną w SDF-ach obszarów PLB220009 i PLB220001 a danymi z ostoi IBA Bory Tucholskie, która zasięgiem terytorialnym obejmuje oba obszary OSO).

dotyczyła dokumentacji planu zadań ochronnych, a nie projektu zarządzenia. Zatem uwag tych nie uwzględniono

W odniesieniu do pozostałych uwag zgłoszonych przez Dyrektora Parku Narodowego Bory Tucholskie:

„W części dokumentacji dotyczącej działań ochronnych (etap II, moduł C, punkt 6), wątpliwości nasze budzi kolumna podmiot odpowiedzialny za wykonanie RDOS nie może być odpowiedzialny za działania podejmowane na terenie zarządzanym przez właścicieli prywatnych bądź Lasy Państwowe (np. za wywieszanie budek lęgowych). Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody, regionalny dyrektor ochrony środowiska koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania. Natomiast w toku prac nad Planem Zadań Ochronnych obszaru powinno się uzyskać akceptację przestrzegania obowiązków wynikających z zapisu PZO przez zarządców/właścicieli terenów, na których zostały one zaplanowane. Podobnie, parki krajobrazowe czy organizacje pozarządowe nie mogą być odpowiedzialne za działania podejmowane na terenach, które są zarządzane przez inne instytucje bądź są własnością osób prywatnych. Instytucje te mogą być partnerami w realizacji działań ochronnych, ale odpowiedzialność pozostaje po stronie właścicieli/zarządców, w przypadku Lasów Państwowych odpowiedzialność ta wynika bezpośrednio

z zapisów Ustawy z dnia 16 kwietnia o ochronie przyrody, której artykuł 32 punkt 4 brzmi: Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, na którym znajduje się obszar Natura 2000, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu urzędzenia lasu. Jako podmioty odpowiedzialne za wykonanie części zadań ochronnych, w szczególności tych dotyczących zagospodarowania przestrzennego (planowanie zagospodarowania turystycznego brzegów jezior), wymienione powinny być : RZGW i samorządy lokalne.”

Uwagę uwzględniono dokonując stosownych zmian w projekcie zarządzenia.

„Wątpliwość budzą dane dotyczące drapieżnictwa ze strony norki amerykańskiej. Na jakiej podstawie określono jej silny negatywny wpływ na populacje wielu gatunków ptaków wodno-błotnych w obszarze? z naszych informacji wynika, że w planach łowieckich gatunek ten pojawia się w niewielkich liczbach i zwykle nie planuje się jego odstrzałów”.

Uwagę częściowo uwzględniono. Na podstawie danych z innych terenów kraju można stwierdzić, że wpływ tego gatunku na populacje ptaków wodno-błotnych może być istotny. Fakt, że gatunek ten pojawia się w niewielkich liczbach w planach łowieckich nie oznacza, że gatunek nie stanowi zagrożenia dla przedmiotów ochrony w obszarze. Konieczność podjęcia działań w kierunku eliminacji tego gatunku na obszarze Bory Tucholskie wskazało Zaborskie Towarzystwo Naukowe. Jednak ze względu na wątpliwości, czy norka amerykańska ma rzeczywiście istotny wpływ na stan ochrony przedmiotów ochrony w obszarze, nie zaplanowano działania polegającego na jego redukcji. RDOŚ w Gdańsku zwróci się natomiast do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tego gatunku w planach łowieckich.

W załączniku 6 - Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, umieszczono zapis dotyczący nie lokowania ferm norki amerykańskiej na obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie.

„Zapisy dotyczące planowanych działań ochronnych powinny być, jak najbardziej konkretne, co zapobiegnie ewentualnym niejasnościom i trudnościom w trakcie realizacji PZO. Proponujemy, by w dokumentacji PZO przy pojawiającym się w wielu miejscach słowie drzewostan używać dodatkowo uszczegółowienia, np. powierzchnia manipulacyjna, w przeciwnym razie zapis jest niejednoznaczny, gdyż drzewostan można rozumieć zarówno jako wydzielenie leśne lub cały obszar Borów Tucholskich. Należy też pamiętać, że PZO otrzymują nie tylko osoby znające określenia typowo leśne.

Uwagę uwzględniono.

„Działania ochronne powinny bezpośrednio wynikać ze zidentyfikowanych zagrożeń, więc jeśli np. w odniesieniu do włośchatki planowane jest rozwieszanie budek lęgowych, należy jako zagrożenie wymienić deficyt/niewystarczającą liczbę miejsc lęgowych (dziupli). Dla wszystkich gatunków, dla których jako zagrożenie istniejące stwierdzono drapieżnictwo norki amerykańskiej, w działaniach ochronnych powinna być zaplanowana je) redukcja i odwrotnie - dla gatunków, dla ochrony

których planujemy redukcję norki, w zagrożeniach powinno się wpisać drapieżnictwo.”

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włośchatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne. Podobnie zrezygnowano z systemowej redukcji norki amerykańskiej - RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tego gatunku w planach łowieckich.

„W szablonie dokumentacji projektu PZO w tabeli dotyczącej działań ochronnych (Etap II, moduł C, punkt 6) w rubryce „działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych” zaplanowanie wyłącznie monitoringu populacji lęgowej jest niewystarczające. Szczególnie wówczas, gdy dla gatunku stwierdzono kilka zagrożeń, co w konsekwencji skutkuje zaplanowaniem realizacji kilku działań ochronnych, informacje na temat wzrostu/spadku populacji lęgowej nie dadzą odpowiedzi na pytanie, które z podjętych działań okazały się skuteczne/nieskuteczne. Dlatego proponujemy dodatkowo wprowadzenie działań z zakresu monitoringu eliminacji najważniejszych zagrożeń, np.:

- w przypadku drapieżnictwa ze strony norki amerykańskiej monitoring jej populacji i wpływu drapieżnictwa na ptaki wodno błotne,

- w przypadku dziuplaków, dla których zaplanowano wywieszanie budek lęgowych (włośchatka, nurogęś) - monitoring ich zasiedlenia (powinien on się znajdować w rubryce „działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych” a nie „działania i zakresu ochrony czynnej”).

Ostatecznie zrezygnowano z działania polegającego na wywieszaniu budek lęgowych dla włośchatki – postanowiono najpierw przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, czy tego typu działanie jest potrzebne. Podobnie zrezygnowano z systemowej redukcji norki amerykańskiej - RDOŚ w Gdańsku zwróci się do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tego gatunku w planach łowieckich.

„W przypadku dzięcioła czarnego jako zagrożenie potencjalne wpisane zostało wykonywanie zrębów wielkopowierzchniowych (B02.02). Zasady Hodowli Lasu podają, że zręby takie (o powierzchni powyżej 4 ha) można zakładać tylko w przypadkach nadzwyczajnych, uzasadnionych względami hodowlanymi i sanitarnymi. Na zakładanie zrębów zupełnych przekraczających 4 ha nie zezwalają również standardy FSC. Z dostępnych nam danych wynika, że ostatnie zręby wielkopowierzchniowe zakładano w latach 80-tych, ryzyko zaistnienia tego rodzaju zagrożenia (nawet potencjalnie) jest więc minimalne. Podobnie, trudna zgodzić się z wpisanym dla gatunku trzmielojad zagrożeniem potencjalnym zmniejszanie się powierzchni drzewostanów mieszanych i liściastych na rzecz drzewostanów iglastych (B07). Praktyki takie od dawna nie są stosowane w Lasach Państwowych, jako niezgodne z obowiązującymi Zasadami Hodowli Lasu.

Uwagi nie uwzględniono. Są to zagrożenia potencjalne a więc fakt że taka sytuacja obecnie nie występuje, nie oznacza że nie może wystąpić w ciągu 10 lat obowiązywania PZO.

„Jako zagrożenie potencjalne powinien się w PZO znaleźć wykup gruntów, na których zlokalizowane są stanowiska lęgowe przedmiotów ochrony, szczególnie takich gatunków jak: gągoł, nurogęś a także bąk i bączek. Dotyczy to w głównej mierze sprzedaży jezior bezodpływowych, w tym lobeliowych.”

Uwagi nie uwzględniono. Sam wykup nie stanowi zagrożenia – może stanowić go tylko

niewłaściwy sposób użytkowania tych gruntów np. wycinanie szuwarów, a takie zagrożenia zostały już wskazane w załączniku 3.

„Z uwagi na zbliżoną specyfikę obszarów wnioskujemy o umieszczenie w projekcie PZO zapisu o potrzebie połączenia obszarów PLB220009 „Bory Tucholskie” i PL8220001 „Wielki Sandr Brdy”.

Uwagi nie uwzględniono. W zarządzeniu nie ma możliwości dokonywania tego typu zapisów. Wiąże się do bowiem ze zmianą granic obszarów Natura 2000 i ich liczby na terenie Polski. Wykracza to zarówno poza zakres prac nad PZO, jak też poza kompetencje tut. organu.

„Bąk, bączek - zapis utrzymanie odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych, zwłaszcza rozległych trzcinowisk zalanych płytką wodą jest bardzo niekonkretny, trudno go będzie zrealizować (co to znaczy odpowiednia struktura?). Proponujemy np. „utrzymanie powierzchni trzcinowisk i ich uwodnienia na obecnym poziomie”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. W działaniach dla tego gatunku wprowadzono zapis „zapobiegnięcie utracie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku”. Nie wprowadzono zapisu „utrzymanie powierzchni trzcinowisk i ich uwodnienia na obecnym poziomie” ze względu na fakt, że powierzchnia i uwodnienie są nieznane, i mogą podlegać fluktuacjom w wyniku czynników naturalnych.

„Bocian biały: Wydaje nam się, że zagrożenia wymienione dla gatunku jako potencjalne, szczególnie zmiana użytków zielonych w pola orne oraz kolizja z napowietrznymi liniami energetycznymi, należy wymienić w istniejących. Jeżeli wpływ tych zagrożeń na populację bociana białego w obszarze jest nieznan, to jego ustalenie należy wpisać jako działanie ochronne. Mało prawdopodobne jest, by obszar Borów Tucholskich był całkowicie wolny od zagrożeń zidentyfikowanych dla gatunku w całej Polsce, z własnego doświadczenia wiemy, że kolizje z napowietrznymi liniami energetycznymi są problemem również w naszym regionie (do niedawna Park sam podejmował liczne tego typu interwencje). Jako działanie ochronne można zapisać budowę bezpiecznych platform gniazdowych, modernizację słupów energetycznych i stacji transformatorowych. Uważamy także, że dla bociana białego jako zagrożenie potencjalne należy wpisać kolizje z elektrowniami wiatrowymi.”

Uwagi zostały uwzględnione. Zagrożenia „zmiana użytków zielonych w pola orne oraz kolizja z napowietrznymi liniami energetycznymi” uwzględniono jako istniejące, a zagrożenie „kolizje z elektrowniami wiatrowymi” jako potencjalne. Zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie wpływu kolizji z liniami energetycznymi na stan ochrony bociana białego. Odpowiednie działania zostaną zaplanowane w przypadku, gdy zostanie stwierdzone, że utrzymanie właściwego stanu ochrony ich wymaga.

„Rybitwy: rzeczna, białowąsa, czarna:

W działaniach ochronnych planowana jest redukcja populacji jenota, szopa pracza i lisa natomiast w zagrożeniach gatunki te nie zostały wymienione (lisa wymienia się tylko w przypadku rybitwy czarnej). Dla uzasadnienia podjęcia redukcji tych gatunków należy drapieżnictwo z ich strony umieścić przynajmniej w zagrożeniach potencjalnych, chyba że w/w gatunki drapieżne występują w obszarze, wówczas jako zagrożenie istniejące”

Uwagi zostały uwzględnione. Wpisano drapieżnictwo jako zagrożenie istniejące dla ww. gatunków

na terenie województwa pomorskiego. Należy jednak zauważyć, że zrezygnowano z systemowej redukcji norki amerykańskiej. RDOŚ w Gdańsku zwróci się natomiast do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tego gatunku w planach łowieckich.

„Zimorodek:

Według nas zagrożenie turystyka wodna na ciekach w sezonie lęgowym jest zagrożeniem istniejącym, nie tylko potencjalnym. Jako działanie ochronne proponujemy dopisać monitoring ruchu turystycznego i określenie jego wpływu na gatunek. Dotyczy to również ptaków wodnych, np. gągoła i nurogęśi.”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. Zagrożenie „turystyka wodna na ciekach w sezonie lęgowym” przeniesiono do istniejących dla gatunków zimorodek, gągoł i nurogęś. Nie zaplanowano natomiast monitorowania natężenia turystyki wodnej, ponieważ przeprowadzenie rzetelnego monitoringu w tak dużym obszarze jak Bory Tucholskie nie jest możliwe. Zaplanowano natomiast monitoring stanu ochrony populacji ww. gatunków. W przypadku dostrzeżenia negatywnych zmian w stanie ich ochrony zostaną podjęte odpowiednie działania wyjaśniające przyczyny takiego stanu rzeczy oraz środki zapobiegawcze.

„Czapla siwa:

Uznajeza zagrożenie potencjale konkurencji o miejsca lęgowe ze strony kormorana jest nie do końca uzasadnione, gdyż jest to naturalne oddziaływanie antagonistyczne, nie stwarzające istotnego zagrożenia dla populacji czapli. Jeśli jednak ma ono pozostać, to konsekwentnie przy kormoranie należy jako zagrożenie potencjalne zapisać ingerencję człowieka w przypadku zajmowaniaprzez kormorany stanowisk lęgowych czapli.”

Uwagi nie uwzględniono. Zagrożenie to jest potencjalne i w obecnej chwili nie istnieją przesłanki, aby planować tego rodzaju działanie ochronne.

„Perkozek:

Proponujemy dodać działania ochronne ograniczające zidentyfikowane zagrożenia istniejące, a więc redukcję populacji norki amerykańskiej i utrzymanie powierzchni trzcinowisk i ich uwodnienia na obecnym poziomie w miejscach występowania gatunku”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. Dodano działanie „zapobiegnięcie utracie siedlisk lęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku”, a w załączniku 6 dodano zapis dotyczący nie lokalizowania ferm norki amerykańskiej. W PZO zaplanowano też uzupełnienie stanu wiedzy dotyczące stanu ochrony perkozka w obszarze. W przypadku uzyskania informacji, że drapieżnictwo norki istotnie wpływa na stan ochrony przedmiotu ochrony zostaną zaplanowane stosowne działania np. redukcja norki.

„Kaczki: krakwa, cyraneczka, cyranka

Jako ważne zadanie ochronne powinien zostać wprowadzony zakaz lub ograniczenie polowania na kaczki. Być może najlepszym rozwiązaniem byłoby wyznaczenie najbardziej kluczowych akwenów, na których wprowadzono by zakaz polowań? Ponieważ dla wszystkich 3 gatunków jako zagrożenie istniejące zidentyfikowano drapieżnictwo norki amerykańskiej, w działaniach ochronnych należy zapisaćredukcję populacji tego gatunku”

Uwagi nie zostały uwzględnione. W PZO nie ma możliwości wprowadzania zakazów lub ograniczania polowań. Kwestie te regulują przepisy odrębne, których PZO nie może zmieniać. W PZO zaplanowano natomiast uzupełnienie stanu wiedzy na temat wpływu polowań na stan ochrony gatunków łownych w obszarze będących jednocześnie w nim przedmiotem ochrony. Ze względu na wątpliwości, czy norka amerykańska ma rzeczywiście istotny wpływ na stan ochrony przedmiotów ochrony w obszarze nie zaplanowano działania polegającego na redukcji tego gatunku. RDOŚ w Gdańsku zwróci się natomiast do kół łowieckich działających na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie z prośbą o zwiększenie pozyskania tego gatunku w planach łowieckich.

„Uwagi do działań ochronnych ustalonych na spotkaniu z przedstawicielami Lasów Państwowych w nadleśnictwie Czersk w dniu 12.11.2012 r:

Standardy prowadzenia gospodarki leśnej proponowane w PZO nie powinny być niższe niż obecnie obowiązujące standardy FSC. Dlatego też proponujemy w poszczególnych punktach ustaleń wprowadzić-zapisy przynajmniej takie same jak w standardzie FSC:

W punkcie 6 wprowadzić zapis 6.4.1.4. standardu FSC: Zarządzający konsekwentnie stosuje wymogi związane z pozostawianiem na powierzchniach wykonywanych prac rębnych starodrzewu obejmującego nie mniej niż 5 % powierzchni manipulacyjnej (co najmniej 5 arów). Będzie to zapis bardziej konkretny niż proponowany obecnie, w którym niejasne jest pojęcie „co najmniej 5% powierzchni ogólnej drzewostanów” - czy dotyczy to 5 % wydzielenia, powierzchni manipulacyjnej czy całego obszaru leśnego Borów Tucholskich?

Zapisy punktu 7 ustaleń są poniżej standardów FSC. Proponowany obecnie zapis „pozostawianie w drzewostanach na całym obszarze Borów Tucholskich wszystkich drzew dziuplastych, poza obszarami w użytkowaniu rębnym” wprowadza ochronę dziupli na obszarach gdzie ich nie ma bądź jest bardzo niewiele. Dla właściwej ochrony dziuplaków niezbędne jest przyjęcie zapisu 6.3.4.2. standardu FSC: Nie usuwa się drzew dziuplastych, jeśli nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi. Przed wycięciem sprawdza się, czy drzewo nie jest dziuplaste. Wyszukiwanie i znakowanie drzew dziuplastych może odbywać się np. w czasie wykonywania szacunków brakarskich, w obszarze „Bory Tucholskie” pozostawianie wszystkich drzew dziuplastych jest szczególnie ważne ze względu na fakt, że duża jego część to drzewostany na siedliskach ubogich, na których powstawanie dziupli jest procesem dużo bardziej powolnym niż na siedliskach żyzniejszych. Nawet w drzewostanach w wieku powyżej 80 lat liczba dziupli jest niewielka.

W punkcie 10 ustaleń, zapis dotyczący pozostawiania pasa wzdłuż odcinków rzek, na którym występują gągoł i nurogęś, proponujemy rozszerzyć na długość całych cieków Jest to wymóg zapisany w punkcie 6.5.3 standardów FSC, zgodnie z którym wzdłuż cieków, zbiorników wodnych i torfowisk [...] zachowywane są nieużytkowane zrębami zupełnymi strefy ekotonowe. Strefy te zaznaczone są na mapach. Strefy te mają szerokość nie mniejszą niż, wysokość drzew panujących.”

Uwagi zostały częściowo uwzględnione. Zgodnie z art. 28 ust 5 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Zatem PZO są niezależne od standardów FSC. Nie mniej jednak uwzględniono uwagi dotyczące wyznaczania 5% powierzchni drzewostanu i drzew dziuplastych. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej pozostawiania stref ekotonowych na całych odcinkach cieków, ponieważ nie

byłoby to związane z utrzymaniem właściwego stanu ochrony gągoła i nurogęsi.

Po terminie wyznaczonym na udział społeczny swoje uwagi wniosła Gmina Osiek pismem nr Or.1610-1/2014 z dnia 09.01.2014 r. Dotyczyły one zamieszczenia w PZO zapisów o:

- konieczności usuwania z jeziora Kałębie i innych nie wymienionych z nazwy w ww. piśmie jezior, w porze zimowej trzciny i innych bliżej nie określonych w ww. piśmie roślin zabagniających jeziora,
- możliwości bagrowania „bagniejących” jezior.

Uwag nie uwzględniono. W trakcie prac nad projektem PZO nie stwierdzono, iż czynnikami zagrażającymi właściwemu stanowi ochrony przedmiotów ochrony jest zarastanie jezior trzcina lub wypływanie się tych zbiorników, dlatego w celu ochrony ptaków i ich siedlisk nie jest konieczne podejmowanie działań związanych z usuwaniem trzciny lub bagrowaniem. Nie ma również podstawy prawnej, która umożliwiałaby w planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wskazywanie działań, które miałyby być podejmowane w celach innych niż ochrona ww. gatunków ptaków.

Po terminie wyznaczonym na udział społeczny swoje uwagi wniósł również Pan Mariusz Niesiołowski. Dotyczyły one uwzględnienia w PZO przeznaczenia do zalesienia działek nr 155/3, 460/3, 108 (obręb Huta) i 309/3 (obręb Będźmierowice). W toku prac nad PZO wskazano, że zalesienie użytków zielonych i łąk stanowi potencjalne zagrożenie dla właściwego stanu ochrony bociana białego i derkacza, zalesianie piaszczystych obszarów sąsiadujących z lasami stanowi potencjalne zagrożenie dla lerki, natomiast zalesianie nieużytków i innych terenów otwartych stanowi potencjalne zagrożenie dla dudka. Korzystne dla chronionych w obszarze gatunków ptaków jest utrzymanie mozaiki siedlisk w obszarze. Zalesienie terenów otwartych może niekorzystnie wpłynąć na stan przedmiotów ochrony w obszarze, zatem wniosku Pana Mariusza Niesiołowskiego nie uwzględniono. Nie oznacza to, że działania takie są bezwzględnie zabronione, niemniej jednak muszą być prowadzone w sposób nie zagrażający gatunkom ptaków i ich siedliskom, a prowadzenie ich musi być poprzedzone odpowiednimi procedurami dotyczącymi oddziaływania na obszar Natura 2000, wynikającymi m.in. z ustaw:

- o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- o ochronie przyrody.

Po terminie wyznaczonym na udział społeczny swoje uwagi wniosła pismem z dnia 19.03.2014 Firma Rodzinna DRO-BET MUSOLF Sp. z o.o.

„Na podstawie art 28 ust 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U 2004, Nr 92, poz. 880 ze zm.), jako właściciele nieruchomości znajdującej się na działkach nr ew. 7 i 23/3 obręb Lipnica, które objęte są obszarem chronionym w ramach europejskiej sieci Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 wnosimy o ustanowienie spółki stroną postępowania administracyjnego dotyczącego opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie. Jednocześnie żądamy wprowadzenia do planu zadań ochronnych Bory Tucholskie PLB220009 zapisu umożliwiającego wydobywanie kopaliny z udokumentowanych złóż.

Na obszarze w/w nieruchomości planuje się wydobywanie kopaliny pospolitej kruszywa naturalnego w związku z czym w naszym interesie prawnym jest udział w przedmiotowym

opracowaniu planu zadań ochronnych.”

Uwagi nie uwzględniono. Procedura ustalania treści PZO odbywa się poza regulacją ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz 267, ze zm.), tym samym nie można osobom zainteresowanym przyznać bądź odmówić przyznania statusu strony postępowania. W PZO nie ma również możliwości wprowadzania zapisów, które rozstrzygałyby, które przedsięwzięcia są możliwe do realizacji, a które nie. Regulują to odrębne przepisy zawarte w ustawach:

- o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- o ochronie przyrody.

Biorąc pod uwagę wytyczne GDOŚ z dnia 23.10.2014 r. dokonano zmian w załączniku 5 i 6 projektu zarządzenia. Z treści wytycznych wynika bowiem:

„W opinii DP MŚ zapisy art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627, z późn. zm.) oraz § 3 ust. 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186) wyraźnie wskazują, iż w planie zadań ochronnych przedstawiane są wyłącznie działania ochronne (ochrona czynna). Stąd dopuszczalne są zapisy nakładające na konkretne podmioty wykonanie jakichś zabiegów, prac czy działań mających na celu zachowanie, utrzymanie bądź poprawę stanu zachowania siedlisk bądź gatunków, natomiast należy dążyć do unikania zapisów wskazujących na potrzebę zaniechania działań (np. zachowanie siedlisk, utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania, zaniechanie wycinki, pozostawianie czy nieusuwanie martwego drewna, etc.). Tam gdzie jest to możliwe należy spróbować zamienić „bierny” sposób ochrony (np. niedopuszczenie do zarastania, pozostawianie martwego drewna) na „aktywny” (np. usunięcie zakrzaczeń, modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie ilości martwego drewna pozostawianego po pracach z zakresu użytkowania lasu, modyfikacja dotychczasowego sposobu użytkowania poprzez zaprzestanie jakiejś działalności). W przypadku zadań ochronnych, których nie można przedstawić w formie „czynnej” (pozostawienie otworów wlotowych dla nietoperzy, pozostawienie drzew dziuplastych etc.) proponuje się użycie sformułowania „zapobiegnięcie skutkowi w postaci/polegającemu na (np. zablokowaniu otworów wlotowych, zmniejszeniu dostępności dziupli etc.) poprzez (utrzymanie otworów wlotowych, zachowanie drzew dziuplastych etc.).

W zarządzeniu rdoś, będącym aktem prawa miejscowego niemożliwe jest wprowadzanie zakazów w części dotyczącej działań ochronnych. Stąd w załączniku nr 5, gdzie wskazuje się działania ochronne, niedopuszczalne jest zakazywanie jakichś działań (co nota bene jest zgodne z zasadą niewpisywania tu „biernej” ochrony). Ograniczenia dotyczące sposobu użytkowania gruntów, ich przeznaczenia itp., mogą (i powinny) znaleźć wyraz w zał. nr 6 jako propozycja zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego etc. Informacja o zmianie powinna mieć raczej charakter wskazania, a nie gotowego zapisu. Samo wprowadzenie do mpzp zapisu np. „uwzględnienie informacji dotyczących przedmiotów ochrony” nie ma żadnego znaczenia w odniesieniu do eliminacji lub ograniczenia zagrożeń dla przedmiotów ochrony.”

Przeniesiono zatem działanie „Zapobieganie lokalizacji ferm norek w obrębie obszaru i w pasie 50 km wokół ostoi” z załącznika 5 do załącznika 6. Ze względu na pojawiające się w trakcie udziału

społecznego wątpliwości (m.in. Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, czy norka amerykańska stanowi bardzo istotne zagrożenie dla przedmiotów ochrony w obszarze zrezygnowano z zapisu dotyczącego pasa szerokości 50 km wokół obszaru Natura 2000 wyłączony z lokalizowania ferm norek. W załączniku 6 we wskazaniach do studiów dla wszystkich gmin znajdujących się na terenie obszaru zastosowano zapis ”Wprowadzenie do studium zapisów zapewniających nielocalizowanie ferm norki amerykańskiej w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, w granicach opracowania studium.”

Ponadto w załączniku 6- wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin znalazł się zapis wskazujący na konieczność wprowadzenia ww. dokumentach informacji, że gmina leży na terenie obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie. Dotyczy to tych studiów, w których informacji takiej brakowało. Informacja taka co prawda w bezpośredni sposób nie wpłynie na utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony, jednakże prawdopodobnie zwiększy świadomość organów, mieszkańców i innych podmiotów inwestujących na tym terenie, iż taki obszar znajduje się w granicach gminy i należy brać pod uwagę ograniczenia z nim związane.

Wyżej wymienione wskazania do dokumentów planistycznych nie były przedmiotem dyskusji na spotkaniach ZLW organizowanych w ramach prac nad tworzeniem PZO. Nie wynikają też wprost z dokumentacji przygotowanej na potrzeby PZO. W dokumentacji wskazano bowiem potrzebę zmiany 5 studium (gmin: Stara Kiszewa, Brusy, Czersk, Warlubie, Osiek). Należy jednak zwrócić uwagę, że konieczność przeniesienia zapisów, określonych wg dokumentacji PZO w tabeli działań, do załącznika 6. Zarządzenia (wskazań do dokumentów planistycznych) wymusiła ponowną analizę Studium wszystkich gmin w granicach obszaru Natura 2000. Analiza ta wykazała, że w części z nich w ogóle nie ma informacji o istnieniu obszaru. W opinii organu konieczne było zatem nie tylko przeniesienie działań dotyczących rezygnacji z lokalizowania ferm norek na terenie obszaru Natura 2000, ale także wprowadzenie samej informacji o jego występowaniu.

Projekt zarządzenia w sprawie planu zadań ochronnych został zaopiniowany przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Bydgoszczy uchwałą Nr 2/2015 z dnia 4 lutego 2015 r.

Informację o projekcie planu zadań ochronnych zamieszczono w publicznie dostępnym wykazie danych, udostępnionym poprzez stronę internetową www.wykaz.ekoportal.pl, pod numerem 732/2012

Projekt zarządzenia został uzgodniony, zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31 poz. 206) z Wojewodą Pomorskim, pismem z dnia 30 marca 2015 r. nr PN-I.0041.6.2015.AF oraz z Wojewodą Kujawsko-Pomorskim, pismem z dnia 24 lutego 2015 r., znak: WSRRW.II.710.01.2015.

Jednocześnie Wojewoda Kujawsko-Pomorski przedstawił następujące uwagi do niniejszego planu zadań ochronnych:

1. W opisie do projektu wymienia się szacunkowe koszty wprowadzenia PZO na kwotę 420.000 PLN, z przeznaczeniem na uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony oraz monitoringu dla 19 gat. ptaków, przy czym dla pozostałych 24 gat. ptaków nie zaplanowano monitoringu stanu ochrony oraz realizacji celów działań ochronnych. Do podmiotów wspierających działania

ochronne zaliczono Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, WFOŚiGW w Toruniu i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, przy czym fundusz ten na lata 2014-2020, nie uwzględnia finansowania działań odnoszących się do realizacji planu ochrony. EFRR w obecnej perspektywie finansowej jest skierowany na współpracę transgraniczną, transnarodową i międzyregionalną - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z EFRR w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”.

2. Wymieniona kwota 420.000 PLN wskazuje na środki potrzebne do dyspozycji RDOŚ. Nie wykazano szacunkowych kosztów z tytułu wprowadzenia dostosowanej do potrzeb PZO gospodarki leśnej i łąkarskiej, jako niezbędnych kosztów do realizacji zadań ochronnych, wykonywanych przez Lasy Państwowe oraz osoby fizyczne. Konieczność poznania i określenia tych kosztów w celu realizacji zadań jest jednak niezmiernie istotna.

W odpowiedzi na powyższe punkty należy stwierdzić, że zakres planu zadań ochronnych określa art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, a niniejszy dokument jest zgodny z ww. zakresem.

Sposób określenia podmiotu odpowiedzialnego za realizację działań ochronnych w planie zadań ochronnych wynika również z wytycznych przedstawionych w piśmie Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 28 marca 2011 r., znak: DOP-WP.082.1.7.2011.jb.

Działania ochronne mogą być realizowane w ramach gospodarki leśnej prowadzonej przez PGL Lasy Państwowe. Zgodnie z art. 54 pkt 5 ustawy z dnia 21 września 1991 o lasach (Dz. Urz. Poz. 1153) Lasy Państwowe otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową, a w szczególności na opracowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych, ich realizację, ochronę gatunkową roślin i zwierząt oraz sprawowanie nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000. W związku z powyższym ustawodawca przewidział rozwiązanie systemowe umożliwiające finansowanie kosztów związanych ze sprawowaniem nadzoru nad obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000 ponoszonych przez jednostki PGL LP.

Rolnicy dobrowolnie mogą korzystać, np. z dopłat rolnośrodowiskowych. Warto również podkreślić, że realizacja programów rolnośrodowiskowych przez rolników jest często warunkiem zapewnienia trwałości siedliska, co przedkłada się również na możliwości i kwoty dopłat w granicach obszarów Natura 2000. Z tego też względu (w celu umożliwienia sprawnego wykorzystania dopłat rolnośrodowiskowych) działania ochronne w odniesieniu do siedlisk, np. łąkowych uwzględniają działania obligatoryjne oraz fakultatywne.

Jednocześnie, jak wskazano we wcześniejszej części niniejszego uzasadnienia, ww. kwota nie dotyczy dopłat z tytułu prowadzenia właściwej gospodarki łąkarskiej i leśnej. Środki te planuje się pozyskać z funduszy wspierających finansowo działania ochronne na obszarach cennych przyrodniczo, np. WFOŚiGW w Gdańsku, WFOŚiGW w Toruniu, NFOŚiGW, EFRR. W odniesieniu do możliwości finansowania przez EFRR należy zwrócić uwagę, że plan zadań ochronnych jest dokumentem planistycznym sporządzanym przez sprawującego nadzór nad obszarem na okres 10. W związku z powyższym nie można wykluczyć możliwości finansowania ze środków EFRR w okresie obowiązywania niniejszego zarządzenia. Ponadto wskazanie możliwości finansowania z EFRR nie obliguje do pozyskania środków z tego właśnie źródła, a jedynie stanowi wskazanie takiej możliwości. Jednocześnie powyższe nie wyklucza korzystania, np. z dopłat rolno-

środowiskowych. Warto również dodać, że działania ochronne mogą być realizowane w ramach gospodarki leśnej prowadzonej przez PGL Lasy Państwowe.

3. Kolejnym, ważkim elementem PZO jest konieczność dostosowania dokumentacji planistycznej poszczególnych gmin, określana w opisie do PZO jako zagrożenie dla przedmiotów ochrony. Skuteczna realizacja PZO dla obszaru Natura 2000, wymaga umieszczenia przez 32 jednostki samorządu terytorialnego nowych zapisów w poszczególnych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin wraz ze strategicznymi ocenami oddziaływania na środowisko przy planach miejscowych. Realizacja wprowadzenia zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin, wymaga czasu i środków finansowych na ich wykonanie.

Określenie w załączniku nr 6 do niniejszego zarządzenia wskazań do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 nie obliguje właściwych miejscowo jednostek do podjęcia zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin. Powyższe zestawienie (załącznik nr do zarządzenia) stanowi (jak sugeruje tytuł) wskazania do zmian. Powinny one zostać uwzględnione przez właściwe miejscowo gminy, w celu sprawnego i pozytywnego realizowania zamierzeń inwestycyjnych na omawianym obszarze. Jednocześnie w przypadku braku możliwości wprowadzenia zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin (np. ze względów finansowych) nie ma takiego obowiązku. Należy jednak w takim wypadku mieć na uwadze, że realizacja zamierzeń inwestycyjnych na podstawie ww. dokumentów, w zakresie mogącym wiązać się ze znacząco negatywnym oddziaływaniem na obszar Natura 2000, może nie dojść do skutku.

4. Wprowadzenie planu zadań ochronnych z ekonomicznego punktu widzenia wskazuje na rolników jako podmioty poszkodowane oraz Lasy Państwowe, które poniosą istotne koszty wdrożenia PZO, przy czym skutecznie prowadzony monitoring oraz dookreślenie powierzchni terenów objętych specjalną troską mogłoby w tej kwestii znacząco pomniejszyć koszty ponoszone przez użytkowników gruntów rolnych i leśnych.

Jak wskazano powyżej działania ochronne mogą być realizowane w ramach gospodarki leśnej prowadzonej przez PGL Lasy Państwowe. Również w przypadku rolników nie należy przewidywać, że są oni stroną poszkodowaną, gdyż mogą korzystać, np. z dopłat rolno-środowiskowych. Warto również podkreślić, że realizacja programów rolno-środowiskowych przez rolników jest często warunkiem zapewnienia trwałości siedliska, co przedkłada się również na możliwości i kwoty dopłat w granicach obszarów Natura 2000. Z tego też względu (w celu umożliwienia sprawnego wykorzystania dopłat rolno-środowiskowych) działania ochronne w odniesieniu do siedlisk, np. łąkowych uwzględniają działania obligatoryjne oraz fakultatywne.

5. Biorąc pod uwagę możliwości korzystania z programów rolnośrodowiskowych przez rolników, przy realizacji zadań ochronnych, należy wskazać na ograniczoną możliwość objęciem finansowaniem tylko do 2020 r., gdyż taką perspektywę obejmuje Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zaś sam PZO będzie obowiązywał w dłuższej perspektywie do 2025 r. Powstaje zatem istotna luka w jego finansowaniu. Obszar Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 dotyczy ogromnego obszaru, na którym również oprócz zadań ochronnych dla ptaków żyją okoliczni mieszkańcy, w związku z tym należy również uwzględnić możliwość poprawnego ich funkcjonowania na wymienionym obszarze.

W odpowiedzi na powyższe punkty należy stwierdzić, że zakres planu zadań ochronnych określa art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, a niniejszy dokument jest zgodny z ww. zakresem. Wprowadzenie PROW obowiązującego w latach kolejnych wykracza poza zakres niniejszego dokumentu. Jednocześnie fakt ten nie wyklucza możliwości i zasadności korzystania z dofinansowania w ramach kolejnych PROW, a także z innych źródeł finansowania.

6. Na podstawie analizy zgłaszanych wniosków i informacji od zainteresowanych podmiotów nie dostrzeżono, aby doczekały się one zwrotnych informacji o wprowadzeniu bądź pominięciu wniosków jakie złożyły. Podmioty te, są bardzo zainteresowane ostatecznym kształtem dokumentu PZO, przed ogłoszeniem w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W odpowiedzi na powyższe punkty należy stwierdzić, że zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zapewniono możliwość udziału osobom zainteresowanym i działającym w obszarze w pracach nad tworzeniem projektu PZO. W tym celu zorganizowano 14 spotkań dyskusyjnych, których tematem były zapisy w projekcie PZO. Informację o przystąpieniu do sporządzenia PZO zamieszczono na tablicach ogłoszeń RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, stronach internetowych RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, tablicach ogłoszeń urzędów gmin oraz w prasie (Gazeta Wyborcza z dnia 03.01.2012 r.). Udział społeczeństwa w postępowaniu na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (zwanej dalej OOS) został zagwarantowany poprzez ogłoszenie informacji o możliwości zapoznania z projektem PZO oraz o możliwości składania uwag i wniosków do planu. Informacje powyższe zostały zamieszczone w formie obwieszczenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku na tablicy ogłoszeń RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, na stronie internetowej RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy, w prasie (Gazeta Wyborcza z dnia 27.08.2013 r.) oraz przesłane z prośbą o wywieszenie na tablicach ogłoszeń do: urzędów miast i gmin: Lipnica, Studzienice, Parchowo, Bytów, Lipusz, Kościerzyna, Dziemiany, Karsin, Stara Kiszewa, Brusy, Chojnice, Czersk, Konarzyny, Zblewo, Kaliska, Czarna Woda, Osieczna, Lubichowo, Osiek, Skórcz gmina miejska, Skórcz gmina wiejska, Smętowo Graniczne (w woj. pomorskim) oraz Lniano, Drzycim, Osie, Jeżewo, Warlubie, Nowe, gm. Tuchola, Śliwice, Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Kęsowo (w woj. kujawsko-pomorskim). Na wniesienie uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych wyznaczono okres 21 dni.

7. Park Narodowy „Bory Tucholskie” zwracał uwagę na potrzebę weryfikacji pierwotnych dokumentów (SDF-ów - standardowych formularzy danych) oraz konkretnego formułowania wskaźników celów i ustaleń planistycznych, do zaplanowanych modyfikacji gospodarowania. Zdaniem Dyrektora Parku Narodowego nie można w podejmowanych działaniach opierać się na błędnych pierwotnie przyjętych założeniach, zawartych w dokumentach podstawowych, powielając je z uporem w kolejnych dokumentach. Cele ochrony powinny być określone w sposób mierzalny i możliwy do zweryfikowania. Zarządzenie jako akt prawa miejscowego, zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, powinno określać w sposób wyraźny i konkretny zakres działań, a nie tylko ogólnie przyjęte zalecenia. Jako podmiot odpowiedzialny powinien być również wymieniony Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku (będący właścicielem terenów przywodnych) oraz w części samorządy lokalne, jeszcze przed wejściem w życie zarządzenia.

W odpowiedzi na powyższe punkty należy stwierdzić, że zakres planu zadań ochronnych określa art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, a niniejszy dokument jest zgodny z ww. zakresem.

Jednocześnie wskazane cele ochrony określono w sposób mierzalny, a sposób określenia podmiotu odpowiedzialnego za realizację działań ochronnych jest zgodny z pismem Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 28 marca 2011 r., znak: DOP-WP.082.1.7.2011.jb.

8. Obszar objęty planem o powierzchni 3.218 km² przez stosowanie ogólnikowych zapisów stwarza brak jasności jakiego terenu konkretnie dany zapis dotyczy. Z uwagi na używanie specjalistycznych określeń i zwrotów niezbędne byłoby przygotowane streszczenia w języku niespecjalistycznym (analogicznie do wymagań stawianym dokumentom projektowym, a także ocenom oddziaływania na środowisko itp.), zrozumiałym dla wszystkich podmiotów.

W odpowiedzi na powyższe punkty należy stwierdzić, że zakres planu zadań ochronnych określa art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, a niniejszy dokument jest zgodny z ww. zakresem. Jednocześnie kompetencje regionalnego dyrektora ochrony środowiska określa m. in. art. 32 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którym organ ten koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania.

Ponadto Wojewoda Kujawsko-Pomorski wskazał, że kluczowym czynnikiem dla istnienia przedmiotu ochrony na tak dużym obszarze jest zachowanie we właściwym stanie środowiska przyrodniczego sprzyjającego zachowaniu i rozwojowi populacji gatunków ptaków na tym terenie, a zatem niezmiernie ważkim zadaniem jest bieżąca współpraca z gospodarzami tego terenu - reprezentantami Lasów Państwowych, od których w znacznej mierze zależy zabezpieczenie i utrzymanie siedlisk sprzyjających populacji poszczególnych gatunków ptaków, a także z samorządami lokalnymi w zakresie planowania przestrzennego i osobami fizycznymi w tym z rolnikami, od których również w dużej mierze uzależniona jest realizacja załączonego planu zadań ochronnych.

W odpowiedzi na powyższe należy wyjaśnić, że w procesie przygotowania planu zadań ochronnych przeanalizowano wszystkie zgłoszone w ramach udziału społecznego uwagi. Jednocześnie niniejszy plan zadań ochronnych, którego zakres odpowiada art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody w żaden sposób nie wyklucza współpracy z jednostkami PGL Lasy Państwowe, samorządami, a także rolnikami.